

Partnerství versus manželství v 21. století

Ivana Vachová

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Ivana VACHOVÁ

Osobní číslo: H08230

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Partnerství versus manželství v 21. století

Zásady pro vypracování:

Analýza literárních pramenů a zpracování teoretických východisek

Příprava výzkumu, výběr a charakteristika výzkumného souboru

Provedení samotného výzkumu

Vyhodnocení a přijetí odpovídajících závěrů

Doporučení pro praxi

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FIALOVÁ,L; HAMPLOVÁ,D; KUČERA,M; VYMĚTALOVÁ,S. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, ISBN 80-85850-87-7

GAVORA,P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000, ISBN 80-85931-79-6

KRATOCHVÍL,S. Manželská a párová terapie. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-464-9

MATOUŠEK,O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 1997, ISBN 80-86429-19-9

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Radana Kroutilová Nováková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

25. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

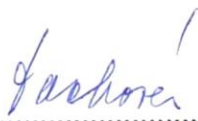
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25. 2. 2011

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

V názvu práce stavím partnerství a manželství proti sobě jako možnost volby, alternativu partnerského soužití. Kvalita a stabilita partnerského soužití patří k nejsledovanějším a nejdiskutovanějším tématům sociologů, psychologů, demografů a jiných odborníků z různých společenských věd, kteří si kladou podobnou otázku, a sice, jaké jsou postoje k jednotlivým typům soužití? Polostrukturovaným rozhovorem s respondenty zjišťuji, jaké jsou jejich názory na uvedené typy soužití, jaký význam přisuzují autonomii a osobní identitě, jaké role se podle nich uplatňují v manželství a v partnerství a jaké jsou nároky na institut závazku.

Klíčová slova: manželství, partnerství, nesezdané soužití, autonomie, osobní identita

ABSTRACT

In the title of the thesis I am building a partnership and marriage to each other as an option, an alternative life of couples. The quality and stability of partner co-existence belongs to the most viewed and most discussed topics of sociologists, psychologists, demographers and other experts from various social sciences, who ask a similar question, namely what are the attitudes of the various types of co-existence? Using the semistructured interview with the respondents I find out what are their views on the types of coexistence, the importance attributed to autonomy and personal identity, what roles are applied in their marriage and partnership, and what are the requirements for institute of commitment.

Keywords: marriage, partnership, cohabitation, autonomy, personal identity

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Radaně Kroutilové, PhD. za čas, který mi věnovala, za cenné rady, připomínky a za metodické vedení mé práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PROMĚNY V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH NA POZADÍ HISTORIE.....	12
1.1 PROMĚNY VE SPOLEČNOSTI	12
1.2 VLIV PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY A OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY	13
1.3 VLIV DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	13
1.4 REVOLUČNÍ 60. LÉTA DVACÁTÉHO STOLETÍ.....	14
1.5 ZMĚNY VE SPOLEČNOSTI PO ROCE 1989.....	14
2 TYPY SOUŽITÍ	18
2.1 MANŽELSTVÍ	18
2.1.1 Manželství z pohledu sociologie.....	18
2.1.2 Manželství z pohledu práva	18
2.1.3 Manželství z pohledu psychologie	19
2.1.4 Manželství z pohledu náboženství	19
2.1.5 Manželství z pohledu filozofie.....	19
2.1.6 Proměny manželství v historii.....	20
2.2 NESEZDANÉ SPOLEČNÉ SOUŽITÍ MUŽE A ŽENY	21
2.2.1 Nesezdané soužití z pohledu sociologie.....	21
2.2.2 Nesezdané soužití z pohledu psychologie.....	21
2.2.3 Nesezdané soužití z pohledu práva	22
2.3 REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ	23
3 MOTIVY VOLBY SOUŽITÍ	24
3.1 MOTIVY VOLBY NESEZDANÉHO SOUŽITÍ	24
3.1.1 Teorie ekonomických nejistot	25
3.1.2 Teorie hodnotových změn.....	25
3.2 MOTIVY VOLBY MANŽELSTVÍ	27
3.2.1 Teorie směny, racionální volby	28
3.2.2 Teorie vzájemné lásky.....	29
3.2.3 Teorie sexuální fascinace	30
3.3 VÝBĚR PARTNERA	31
3.3.1 Výběr partnera v minulosti.....	31
3.3.2 Výběr partnera v současnosti	32
4 PROGNÓZY PARTNERSKÝCH VZTAHŮ V 21. STOLETÍ.....	34
4.1 URYCHLENÍ PROCESU ZMĚN	34
4.2 DIFERENCIACE V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH.....	35
4.3 OCHRANA MANŽELSTVÍ.....	35

II	PRAKTICKÁ ČÁST	36
5	KVALITATIVNÍ VÝZKUM	37
5.1	CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
5.1.1	Hlavní a dílčí výzkumné otázky	37
5.2	METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT.....	39
5.3	VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	40
5.4	ETIKA VÝZKUMU	40
6	VÝSLEDKY VÝZKUMU	42
6.1	PŘEDSTAVENÍ RESPONDENTŮ	54
7	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	56
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
	SEZNAM PŘÍLOH	64

ÚVOD

Partnerské vztahy patří mezi nejsledovanější a nediskutovanější téma ve společnosti. V žebříčku hodnot zaujímá kvalitní a stabilní partnerský vztah u velké většiny populace stále vysoké příčky.

V červnu 2010 jsem prováděla předvýzkum, ve kterém jsem použila metodu kvantitativního výzkumu. Vyplněných dotazníků se mi vrátilo plných 100%. Při jejich odevzdávání projevovali respondenti veliký zájem o diskuzi na téma formy partnerského soužití, což mě utvrdilo v tom, že toto téma je stále velmi aktuální, a stojí zato se jím zabývat.

Abych mohla zjistit, jaké budou v 21. století preferovány typy soužití a z jakých důvodů, bylo nutné zmapovat současnou situaci. Proč dnes existuje vedle tradiční formy partnerského soužití, kterou je manželství, po staletí prověřená forma soužití, tolik stále oblíbené nesezdaného soužití, je nutné pochopit pohledem do minulosti.

K pochopení celkové situace jsem se soustředila na popis proměn, které probíhaly v minulosti ve společnosti. První kapitola shrnuje popisy proměn, které poznamenaly společnost, odkrývám zde jejich důvody a následky. Rozděleny jsou podle nejdůležitějších historických momentů, které měly na partnerské soužití největší vliv.

Ve druhé kapitole jsem se zaměřila na manželství z pohledu sociologie, práva, psychologie, náboženství a filozofie. Druhá část kapitoly je věnována nesezdanému soužití z podobného úhlu pohledu. Stejná kapitola uvádí charakteristiku registrovaného soužití, jako další možný typ partnerského soužití.

Třetí kapitola zdůvodňuje motivy volby pro jednotlivé typy soužití s přihlédnutím k hodnotám, tradicím, kultuře, politickému a ekonomickému uspořádání.

Prognózy partnerského soužití do dalších let 21. století odhaduji pomocí názorů autorů, kteří se partnerskými vztahy zabývají řadu let. Ve výše uvedených kapitolách se promítají nároky jedince na autonomii a osobní identitu.

V praktické části stanovuji cíl výzkumu, výzkumné otázky, zdůvodňuji volbu metody získávání dat, kritéria výběru výzkumného vzorku. V závěru praktické části předkládám výsledky zpracovaných dat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PROMĚNY V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH NA POZADÍ HISTORIE

Proměny, které probíhají ve společnosti, mají své příčiny, dynamiku, zdroj. Jejich příčiny jsou jak vnitřní, tak vnější, navzájem ovšem propojeny. Někdy probíhají překotně, jindy jsou dlouhá období klidu. Vždy však zasáhnou život lidí, včetně partnerských vztahů (Plaňava, 1998).

1.1 Proměny ve společnosti

V tradičních společnostech se jedinec narodil do společenské struktury, která předem určovala jeho životní dráhu, stejně jako jeho životní cyklus, který byl řízen tradicí. Jeho pozice byla dána pozicí rodiny. Jedinec věděl, jaké je od něho žádáno chování, jaké jsou kolektivně chápané normy společnosti, věděl, co se od něho očekává. Sociální status jedince byl daný a neměnný, nezměnil se ani sňatkem, neboť ten byl sociálně monogamní. Na výběru partnera se podílela celá rodina, nebyl ponechán v rukou budoucích manželů. Jedinou možnou formou partnerského soužití bylo manželství.

Sňatek byl pragmatický akt, odrážel sociální a ekonomickou nutnost (Montoussé, Renouard, 2005).

Až do 18. století byla láska manželská oddělována od lásky milenecké, k čemuž nabádala své věřící i církve. V minulosti nebyla láska podmínkou k uzavření sňatku. Manželství bylo vztahem vzájemné ekonomické závislosti, doprovázené přísnou dělbou práce mezi partnery. Děti se směly rodit jen do manželství, svobodné mateřství znamenalo cejch a pozice nemanželských dětí ve společnosti byla velmi špatná (Rabušic, 2001).

V moderní demokratické společnosti má převahu sociální status získaný, závislý na výkonu jedince, nikoliv připsaný. Partnerské vztahy jsou utvářeny na základě lásky, sympatie, náklonnosti. Výběr partnera je plně v rukou jedince. Rodina ztratila svou funkci výrobní, částečně i výchovnou a vzdělávací. Některé původní funkce rodiny převzaly specializované instituce. Závislost jedince na rodině se oslabila, naopak na státu a jeho sociální politice posílila. Struktura moderní společnosti umožnila vzniknout alternativním formám partnerského soužití. Velký důraz je kladen na individualismus a autonomie v partnerských vztazích.

1.2 Vliv první světové války a období první republiky

První světová válka znamenala konec 19. století a nastolení nových změn. Celá generace se musela vyrovnávat se vzory chování a normami, které jim předaly předcházející generace. Ve vztazích existovaly stále ještě vztahy pramenící z věcí, než z osob, nad nimiž převažovaly. Zvláště na venkově byly stále uzavírány sňatky s ohledem na výši majetku, než na vzájemnou lásku mezi budoucími manželi. Ale postupem času se situace měnila, jedinec přestával být závislý na rodině a výběr partnera se stal jeho osobní volbou, založenou na lásce.

Rozhraní 19. a 20. století dalo vznik mnoha impulzům, jejichž důsledky se projeví plně až ve století dvacátém (Plaňava, 2000).

1.3 Vliv druhé světové války

Po dlouhém období druhé světové války se s plnou intenzitou projevila ve společnosti mladých lidí touha začít žít sexuálním životem již v mladém věku, a protože mimomanželský sex nebyl společností nijak liberálně přijímán, legalizovali ho mladí lidé manželstvím. Tento trend se projevil zvýšeným počtem sňatků a snížením průměrného věku mladých lidí vstupujících do manželství. Zkrátila se doba zasnoubení, mladí lidé dříve odcházeli od svých rodičů. Nejdůležitějším prvkem v této nové situaci bylo nové chápání manželské lásky. Do souladu se dostaly názory dvojic na sex, výchovu dětí, dělbu práce v domácnosti, partneři se nebáli hovořit o svých nejintimnějších záležitostech. Od druhé poloviny padesátých let se začala zvyšovat životní úroveň obyvatel vlivem rozvoje průmyslové produkce. Tato situace byla velmi stěžejní pro další vývoj partnerského soužití, neboť nastal masivní nástup žen do zaměstnání, který nastartoval touhu žen po nezávislosti na partnerovi, což způsobilo mnoho komplikací v partnerských vztazích, zvláště v manželství (Rabušic, 2001).

Formy soužití tedy značně ovlivnila ekonomická, sociální a právní situace ve společnosti. Model rodinného soužití, do roku 1945 patriarchální, byl vystřídán modelem manželským, v němž již není muž v roli živitele, ale na financování rodiny se podílí i žena, i když na ní stále zůstává péče o děti a domácnost. Vliv na proměnu forem rodinného soužití má též masová spotřeba, uvolňování mravů a urbanizace (Montoussé, Renouard, 2005).

1.4 Revoluční 60. léta dvacátého století

Během šedesátých let dvacátého století vstupují do dospělosti mladí lidé, narození po druhé světové válce a vychovaní v letech padesátých. Tato generace má mimořádné generační sebevědomí, touhu měnit svět, což se projevuje vlnou sociálních nepokojů v zemích západní Evropy a USA. Prosazují se radikální hnutí a rozmach zaznamenává feminismus a marxismus (Možný, 1999).

Šedesátá léta jsou charakteristická sexuální revolucí, hnutím hippies, a novými prostředky antikoncepce. Mladá generace odmítá normy, které jí předala předchozí generace. Nejdůležitějším rysem generace šedesátých let je odklon od hodnot materialistických (ekonomická prosperita, ekonomický růst, hmotné jistoty) k hodnotám novým, vyjádřených možnostmi svobodné seberealizace, účastí na správě věcí veřejných, zájmem o zdravé životní prostředí (Rabušic, 2001).

Všechny tyto události měly velký vliv na proměnu partnerského soužití. Díky antikoncepci už nebyly mladé ženy nuceny kvůli těhotenství uzavírat sňatek, čímž přibývalo nesezdaného soužití, snížila se porodnost, sňatečnost. Zvýšil se podíl dětí narozených mimo manželství, projevil se nárůst neúplných rodin s jedním rodičem. Nesezdaná soužití byla posílena i těmi, kteří své manželství ukončili rozvodem, či úmrtím jednoho z manželů. Ve vztazích byl kladen důraz na individualitu a autonomii.

Požadavek na individualitu a autonomii odsouvá manželství jako neatraktivní, zatímco soužití v nesezdaném svazku vyjadřuje tyto nové požadavky partnerů, jimiž je manželství jako instituce z těchto důvodů odmítáno (Singly, 1999).

1.5 Změny ve společnosti po roce 1989

Zatímco šedesátá léta byla ve světě provázena nárůstem nesezdaných soužití a volbu manželství řešily páry většinou kvůli těhotenství nevěsty, u nás se situace začala rapidně měnit v letech sedmdesátých. Uvolnění do těch dob zaběhnutých postojů se zastavilo.

Česká republika – tehdejší Československá socialistická republika patřila spolu s několika dalšími státy do zemí tzv. „východního bloku“. Komunistická ideologie řízená Moskvou prosazovala typ rodiny „východojižní“.

John Hajnal, český demograf žijící v zahraničí ve své studii dospěl ke zjištění, že v Evropě se nachází již od 16. století dva typy rodin, a to typ západoevropský a východojižní. Dělicí hranice mezi těmito typy rodin vede Evropou od severu k jihu, na spojnici Petrohrad – Terst, přičemž naši republikou prochází v místech přibližně mezi Moravou a Slovenskem. Důležitost tohoto zjištění je pro téma partnerských vztahů v tom, že zatímco rodiny západoevropského typu byly zakládány manželi v poměrně vysokém věku (muži vstupovali do manželství po dvacátém šestém roce, ženy po třiadvacátém roce), rodiny měly formu nukleární, tedy složené pouze z rodičů a dětí, se slabými příbuzenskými vztahy, východoevropská a jihovýchodní rodina se vyznačovala opačným sňatkovým chováním. Sňatek uzavírali manželé v nižším věku, po sňatku žili manželé ve vícegeneračních domácnostech, v jejichž čele stál nejstarší člen (Rabušic, 2001).

Příčinu různého věku novomanželů a proměny manželského chování v těchto typech rodin ovlivnily ekonomické podmínky. V západoevropském typu rodiny odcházely děti velmi brzy do služeb v bohatých rodinách, a pokud nemohly převzít domácnost jednoho z rodičů, museli se postavit na vlastní nohy, což vyžadovalo naspoření určitého kapitálu. Velké procento mužů zůstávalo doživotně svobodných, což byla kromě manželství jediná možnost životního stylu, neboť nesezdaná soužití nebyla společností tolerována. Ve východoevropském a jihovýchodním typu rodin zůstávaly děti doma jako pracovní síla v hospodářství, žena se obvykle stěhovala do domácnosti manžela, nebylo nutné shromažďovat potřebný kapitál k sňatku, proto byl věk novomanželů podstatně nižší než v západoevropském typu rodiny (Rabušic, 2001).

Sedmdesátá léta v naší zemi pod vlivem vládnoucí ideologie tuto pomyslnou linii posunula na východ. Vlivem státní politiky prosazované komunistickou vládou se změnilo chování mladých lidí. První změny začaly probíhat již od roku 1948, ale po roce 1968 se staly výraznějšími. Vstup mladých lidí do manželství ovlivnil dostatek pracovních míst, ke kterým byly státní bytovou, či podnikovou výstavbou přidělovány byty, přednostně mladým manželům s dětmi. Dostatek jeslí a mateřských škol, umožňoval ženám rychlý návrat do zaměstnání a krátkou mateřskou dovolenou. Mladým manželům byly poskytovány půjčky s nízkým úrokem, po narození dítěte byla z této částky odečtena prémie za dítě. Půjčky byly omezené věkem žadatele, poskytovaly se pouze do třiceti let. Životní perspektivy mladých lidí byly omezené, životní úroveň lidí s vyšším vzděláním se nelišila od lidí se vzděláním nižším. Mladí lidé nebyli motivováni ke studiu a o možnostech cestování nebo

práce v zahraničí nemohla být řeč. Na partnerské chování mladých lidí měla tato situace jednoznačný vliv. Sňatkem řešili osamostatnění se od rodičů, ale vzhledem k čekací lhůtě na byt a ke společnému soužití s rodiči se také záhy rozváděli. Věk nevěst se v 80. letech pohyboval okolo 21,7 roku a věk ženichů byl 24,5 roku.

Formu partnerského soužití volili mladí lidé pod vlivem opatření sociální politiky státu jednoznačně, a to manželství. Nesezdaných soužití nebylo zdaleka tolik, kolik je v současnosti, i když sociální politika státu docela slušně zajistila osamělé matky a neúplné rodiny.

„Politický obrat vedl ve východní Evropě ke změně životních podmínek převážné části obyvatelstva. Získaná svoboda umožnila rozvoj podnikání, cestování, na střední a vysoké školy začal nastupovat vyšší podíl mladých lidí než dříve. V rámci revolučních společenských změn se postupně začalo měnit také demografické chování – zpočátku pomalu, později prudkým tempem. Takové změny, které probíhaly v západoevropských zemích déle než dvě desetiletí, se u nás uskutečnily během několika málo let“ (Kučera, in Fialová, 2000, s. 13).

Rok 1989 otevřel hranice a umožnil lidem cestovat, studovat v rozvinuté síti škol, a to jak státních, tak i soukromých či církevních. Poměrně běžnou se stala i práce v zahraničí. Ekonomický a politický vývoj způsobil velký růst cen některých druhů zboží, zvláště toho, které bylo dřívějším režimem dotované, například jídlo, pohonné hmoty, dětské oblečení. Zvýšilo se i nájemné a státní bytová výstavba se téměř zastavila. Díky soukromému podnikání a pracovním příležitostem u zahraničních společností a peněžních ústavů vznikla vrstva lidí s vysokými příjmy. Na straně druhé vzniklá nezaměstnanost postihla zejména mladé lidi, absolventy škol, kteří neměli žádnou praxi.

Po téměř padesáti letech vyrovnaných příjmů obyvatelstva byla tato situace nová, a u spousty lidí vyvolala rozčarování. Koncem roku 1990 byl oznámen konec novomanželských půjček. Všechny tyto jevy se obrovským způsobem podílely na poklesu sňatečnosti a počtu narozených dětí. Situaci nezlepšily ani silné ročníky takzvaných Husákových dětí, které se narodily v době ohromného babyboomu v letech 1974 – 1978, který způsobila prokreační státní politika.

Do manželství vstupovalo podstatně méně mladých lidí a věk snoubenců se výrazně zvýšil. U žen z 21,7 na 25,4 roku a u mužů z 24,5 na 27,7 roku, přičemž poměřovány jsou roky 1989 a 1997 (Kučera, 2000).

Změna politického uspořádání, nové možnosti, ukončení produktů sociální politiky (konec novomanželských půjček), zdražení bydlení a nejistota zaměstnání způsobilo změnu chování mladých lidí, projevila se u nich větší odpovědnost vůči partnerskému soužití.

Mladí lidé stále častěji volí nesezdané soužití jako alternativu manželství. Toto soužití se stalo pro veřejnost běžné, akceptovatelné. Byl zaznamenán velký nárůst dětí narozených mimo manželství a vzrost počet neúplných rodin. Společnost se pomalu odklonila od východojižního modelu rodiny k západoevropskému.

Příčinami těchto proměn v partnerském soužití byly posuny hodnot v oblasti ekonomické, politické a sociální. Svou roli v příčinách změn a důsledcích změn sehrály také tradice a kultura, kterou společnost v tu kterou dobu vyznávala.

2 TYPY SOUŽITÍ

Nejtradičnější formou partnerského soužití je manželství. Toto po celá staletí prověřené soužití muže a ženy je v posledních desetiletích často nahrazováno partnerstvím. Pod pojem partnerství lze zařadit nesezdané soužití dvou osob opačného pohlaví, které spolu žijí, dále soužití lidí, kde alespoň jeden z nich již manželstvím prošel, nebo lidí ovdovělých, kteří již nechtějí uzavírat sňatek. Další formou partnerského soužití je registrované partnerství.

2.1 Manželství

„Manželství MARIAGE zvykovým právem nebo zákonem definované soužití muže a ženy, případně několika partnerů“ (Hartl, Hartlová, 2010)

„Manželství je sexuální uspokojení s milovaným partnerem opačného pohlaví, se kterým jsme ochotni a schopni řídit cykly práce, plození, výchovy dětí a volného času tak, abychom zabezpečili našim potomkům všechny podmínky pro jejich zdravý růst a osobní rozvoj (Erikson in Hargašová, Novák, 2007, s. 8).

2.1.1 Manželství z pohledu sociologie

Sociologie pohlíží na manželství jako na základ rodiny, rodinu považuje za primární sociální jednotku, jež je základem fungování státu. Manželství plní své funkce, důležité pro společnost. Společnost očekává, že lidé, kteří vstupují do manželství, budou dělat, to, co od nich společnost žádá, a to bez ohledu na to, jací lidé do manželství vstupují, a jakou láskou se milují. Vstupem do manželství přijímají muž a žena role, které jim společnost ukládá a jejichž plnění není jen jejich čistě individuální záležitost (Hargašová, Novák, 2007).

2.1.2 Manželství z pohledu práva

Rodinné právo charakterizuje manželství takto:

Manželství je zákonem definováno jako trvalé společenství muže a ženy, jehož hlavním úkolem je založení rodiny a výchova dětí. Uzavírá se svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, které činí veřejně, slavnostním způsobem, v přítomnosti svou svědků. Manželství lze uzavřít buď před obecním úřadem pověřeným vést matriky, nebo před orgánem církve či náboženské

společnosti, která je registrována u Ministerstva kultury ČR podle zákona o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností (zákon č. 308/1991 Sb.).

Zákon dále upravuje, za jakých okolností nemůže být manželství uzavřeno, kdy je neplatné, za jakých podmínek nevznikne a také za jakých podmínek zaniká

2.1.3 Manželství z pohledu psychologie

Manželství je soužití muže a ženy ve své maximální podobě. Má mnoho variant, které se mění vlivem životního cyklu a vlivem měnícího se světa. Manželství je vztah vymezený časem a prostorem, určitým teritoriem domova. Muž a žena přebírají své role ve vztahu, vytváří si styl vzájemné komunikace, strategii manželského života a řešení případných konfliktů. Odpouštěním, smířováním a překonáváním krizí dochází k vzájemnému sladování. Zabývá se otázkami souvislosti kvality manželství s duševním a tělesným zdravotním stavem.

2.1.4 Manželství z pohledu náboženství

Manželství je svátost, svazek, který spojil Bůh, a co Bůh spojil, člověk nerozlučuje. Svou povahou je manželská láska stvořená na plození a výchovu potomstva. Církev uznává v manželství rovnoprávnost partnerů. Je chápáno jako Bohem chtěná pluralita. V katolické církvi je striktně nerozlučitelné.

2.1.5 Manželství z pohledu filozofie

Vlastními prostředky nemůže filozofie sama řešit otázky soužití ženy a muže, používá jako prostředek etiku. Filozofie pohlíží na manželství jako na část života, životní cyklus, zkoumá, jak a proč vztahy fungují, zabývá se otázkami mravnosti, pravdivosti, logiky. Řeší otázky principů života a bytí.

Manželství vzniká sňatkem a končí rozvodem, nebo smrtí jedno z manželů.

Před uzavřením sňatku většinou proběhne zasnoubení. Je to termín společenský, nikoliv právní, zasnoubení není v současné době právním institutem, má spíše charakter morální.

Pojem snoubenci přinesla do právního řádu novela Zákona o rodině z roku 1998. Podle ní mají snoubenci poznat své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav a případné okolnosti vylučující uzavření manželství. Na podobné otázky jsou při svatebním obřadu tázáni. I když před sebou navzájem závažné skutečnosti zatají, nemá to vliv na platnost manželství. Snoubencům se také doporučuje uzavřít předmanželskou smlouvu, která upravuje budoucí majetkové vztahy v manželství, a to formou notářského zápisu v některé české notářské kanceláři, přičemž tím snoubence nezavazuje k tomu, aby manželství uzavřeli, řeší pouze problematiku společného majetku a jeho správu pro případ, že k uzavření manželství dojde. Pakliže k uzavření manželství nedojde, nevznikne tím ani společné jmění a smlouva nebude realizována (Šmolka, Mach, 2008).

Manželství hraje v rozdílných kulturách a dějinných obdobích různou roli a je realizováno různými formami (koupě, loupež, dohoda apod.); jeho formy a význam souvisí velmi úzce s hodnotovým systémem příslušného sociálního útvaru (Geist, 1992).

2.1.6 Proměny manželství v historii

Dynamika změn a vývoje společnosti zasáhla všechny oblasti lidského života včetně partnerských vztahů. Přetransformovalo se i manželství, jeho struktura, hodnotová orientace, postoje k hodnotám. Vzrostl důraz na osobní autonomii a intimitu.

V minulosti dominoval patriarchální model manželství. Dominantní postavení měl muž, jehož povinností bylo ekonomicky zajistit rodinu. Od ženy se očekávala naprostá poslušnost a starost o fungování rodiny, péče o děti a jejich výchovu. Musela se muži přizpůsobovat, čekala se od ní věrnost a odpouštění manželových nevěř. Iniciovat styk bylo právo muže, povinností ženy mu bylo vyhovět. Rozdělení rolí a povinností bylo dané rodově. Osobní identita byla potlačena ve prospěch párové identity.

Tento model u nás přetrvával téměř do roku 1945. Postupně byl vystřídán modelem manželským, v němž i žena měla své zaměstnání a muž i žena přispívali na domácnost (Montoussé, Renouard, 2005).

V současnosti je lidmi tradiční model manželství odmítán, převažuje bilineární – egalitární model manželství. Muž a žena si jsou v manželství rovnoprávní. Manželství je monogamní, založené na dohodě o rozdělení rolí. Je kladen důraz na osobnostní individualitu a autonomii (Hargašová, Novák, 2007).

Příčinou těchto proměn bylo zejména to, že rodina přestala být jednotkou výroby a stala se jednotkou spotřeby. Manželé přestali být závislí na rodině a na okruhu příbuzných, zato se stali závislejší na státu, který přebírá určité funkce rodiny (Singly, 1999).

2.2 Nesezdané společné soužití muže a ženy

Nesezdané soužití muže a ženy mělo v minulosti spoustu názvů, od života na psí knížku, přes konkubinát, manželství na zkoušku, faktické soužití, až po nejčastější označení druh a družka.

2.2.1 Nesezdané soužití z pohledu sociologie

Konkubinát – *obecné soužití muže a ženy, kteří nejsou legálními manžely; též forma sociálně uznaného soužití muže a ženy, která je od manželství odlišná a má menší hodnotu v sociálním systému hodnot (Lowie, 1933), nebo soužití muže s další ženou (ženami), vedle jeho manželky, a to buď v jedné, nebo několika domácnostech. Poslední typ se často vyskytuje v Latinské Americe, kde je sankcionovaným obyčejem (Davis, 1942). Opačem konkubinátu je cisisbeismus (Geist, 1992, s. 187).*

2.2.2 Nesezdané soužití z pohledu psychologie

Manželství na zkoušku TRIAL MARRIAGE *předmanželské soužití včetně soužití sexuálního v jednom bytě za společného hospodaření; založeno na názoru, že předmanželské poznání umožňuje lépe předpovědět budoucí manželské vztahy; postupně ztrácí na významu s tolerancí společnosti k volnému soužití dvou hetero i homosexuálních partnerů (Hart, Hartlová, 2010).*

2.2.3 Nesezdané soužití z pohledu práva

Na rozdíl od manželství, které je jasně řešeno zákonem, předmanželskou či manželskou smlouvou, nesezdané soužití zákon o rodině neupravuje. Mezi druhem a družkou nevzniká společné jmění manželů. Právníci doporučují takovým párům, aby při nabytí určitého majetku písemnou formou smlouvy definovali, o jakou formu majetku jde, zda o majetek, který je v podílovém spoluvlastnictví, či jaký je poměr podílů, nebo zda jde o věci, které jsou ve výlučném vlastnictví jen jednoho z partnerů. Vhodné je smluvně upravit i to, komu patří bankovní konto, nebo zda je bankovní konto společné. V případě smrti jednoho z partnerů, který nezanechá závěť, dědí druhý partner v tzv. druhé skupině dědiců ze zákona jen tehdy, neměl-li zemřelý druh děti a pokud prokáže, že žil se zemřelým nejméně jeden rok ve společné domácnosti. Pokud zemřelý děti měl, připadá celé dědictví dětem (Šmolka, Mach, 2008).

Nesezdaná soužití praktikována mladými lidmi se vyznačují společným bydlením většinou v pronajatých bytech a společným hospodařením. Vede je k tomu touha sdílet blízkost druhého, touha po sexuálním a emocionálním uspokojení.

Podle Vágnerové tvoří jednu kategorii vysokoškolští studenti. Přičemž pro muže je značně výhodnější.

Muži využívají partnerku k pohodlí při svém studiu, po ukončení studia bez problémů vztah ukončí, věnují se kariéře a za manželku si vezmou partnerku o poznání mladší (Vágnerová, in Kratochvíl, 2009).

Další kategorií jsou mladí lidé, kteří spolu žijí a hospodaří, kdy jeden z nich pracuje (vydělává na nájem) a druhý studuje, nebo pracují oba.

Další skupinou lidí žijících v nesezdaném soužití jsou ti, kdy alespoň jeden z nich již manželskou zkušenost učinil.

Většina páru, zvláště těch mladších bere nesezdané soužití jako manželství na zkoušku a předpokládá, že jejich vztah skončí sňatkem. Pro jiné je tato forma soužití trvalá.

Délka soužití u nesezdaných párů se pohybuje kolem 28 měsíců, přičemž nejlépe se poznají páry, které spolu žijí déle než půl roku a méně než dva roky (Plaňava, 2000).

2.3 Registrované partnerství

Registrované partnerství je poměrně mladý institut. Jeho právní ukotvení provází ve všech zemích bouřlivé diskuze, zvláště v těch, kde je poměrně bohatě zastoupena věřící skupina obyvatel.

Partnerství registrované REGISTERED PARTNERSHIP, CIVIL UNION *právní legalizace spoluzití homosexuálů, upravující jejich právní vztahy podobně jako manželství; uzákoněno v některých skandinávských zemích, v ČR od r. 2006 (Hartl, Hartlová, 2010).*

Registrované partnerství je zakotveno v našem právním řádu zákonem č. 115/2006 Sb. Jedná se o trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví a vzniká osobním prohlášením osob vstupujících do partnerství před matričním úřadem. Nejedná se o sňatek, jak je někdy mylně chápáno. Zákon upravuje podmínky, za jakých je možné toto registrované partnerství uzavřít, a za jakých nikoliv. Partneři rozhodují o záležitostech partnerského soužití společně, nedohodnou-li se, rozhodne na návrh jednoho z nich soud. Mohou se navzájem zastupovat v běžných záležitostech, přijímat za sebe běžná plnění. Vzájemná vyživovací povinnost je stejná jako u manželství. Registrované partnerství zaniká rozhodnutím soudu o jeho zrušení (Šmolka, Mach, 2008).

3 MOTIVY VOLBY SOUŽITÍ

„Studium životního cyklu a životní dráhy pohlíží na lidský život jako na soubor paralelních i po sobě následujících životních situací, které vytvářejí složité předivo žití, ale z něhož je třeba vybrat ty sociální vztahy a životní události, které významným způsobem definují průběh lidského života“ (Hamplová, Šalamounová, Šamanová, 2006, s. 5).

Věk, ve kterém mladý člověk opouští rodinu a spojí svůj další život se svým partnerem, se v průběhu století měnil, stejně tak i motivy a důvody k tomuto kroku.

V určité fázi životního cyklu se každý jedinec setká s nutností volby typu partnerského soužití.

Rozhodování mladých lidí bylo ovlivněno institucionální strukturou společnosti, ve které žili, jejím právním řádem, normativními představami a sociálním očekáváním pro ten který věk mladého člověka.

Každá nová mladá generace vstupuje do věku zakládání rodiny za jiné ekonomické a společenské situace. Je formována vnějšími vlivy, ideály a každodenní realitou. Vytváří si své vlastní představy o partnerovi, způsobu rodinného života a dětech (Vymětalová, in Fialová, 2000).

3.1 Motivy volby nesezdaného soužití

Nesezdané soužití se u nás začalo rozšiřovat již v 60. letech dvacátého století. V 70. a 80. letech se zastavilo vlivem státní politiky orientované na manželství a rodinu. Příčiny a důsledky tohoto jevu byly popsány výše.

Velký obrat nastal po roce 1989. Politický převrat u nás, stejně tak jako v celé východní Evropě vedl ke změně životních podmínek převážné většiny obyvatelstva. Otevření hranic, možnosti cestovat, studovat, pracovat v zahraničí, ovlivnilo celkově demografické chování. Změny, které probíhaly nejdříve pomalu, nabraly prudké tempo (Kučera, 2000).

Oppenheimerová (1988) se domnívá, že snižující se sňatečnost a nárůst nesezdaných soužití mají příčinu ve změnách na sňatkovém trhu. Zdůvodňuje to tím, že ženy jsou vzdělanější, finančně soběstačné a mají vyšší nároky na kvalitu partnera. Nesezdané soužití je u nich výrazem pečlivého hledání vhodného partnera.

Jiný názor na vznik nesezdaného soužití má Backer (1991), jehož vysvětlení je založeno na teorii ekonomické směny. Vychází z předpokladu, že muži a ženy vlastně obchodují, neboť se sňatkem snaží dosáhnout maximalizaci zisku (Rabušic, 2001).

3.1.1 Teorie ekonomických nejistot

Již dva výše zmínění autoři se teorie ekonomických jistot dotýkají, i když z jiného úhlu pohledu.

Zastánci této teorie uvádějí jako nejčastější příčiny odkládání sňatků rostoucí nejistotu v ekonomické oblasti. Soužitím bez sňatku se mladí lidé nevzdávají společného života a zároveň na sebe neberou dlouhodobé závazky. Během soužití se partneři navzájem poznají, což může zvýšit předpoklad pozdějšího úspěšného manželství.

U většiny mladých lidí se projevuje touha dosáhnout stejné materiální zázemí, jaké měli jejich rodiče, a na které byli z domova zvyklí. Pořízení společné domácnosti je ovšem finančně náročné. Snaha o finanční zajištění, stejně jako stále větší požadavky na výkon a flexibilitu v zaměstnání jsou dalšími důvody k odkládání sňatku (Večerník, 1998).

3.1.2 Teorie hodnotových změn

Příčinu odkládání sňatků u mladé generace vidí skupina autorů, zastoupená Inglehardem, Giddensem a Rabušicem, ve změnách hodnot a preferencí, individualismu, sekularizaci, důrazu na svobodu a osobní nezávislost. Připouštějí vliv ekonomických faktorů, modernizace, technologických změn (antikoncepce), sociální politiky státu. To všechno způsobilo změnu hodnot. Ve vyspělých moderních společnostech klesá pozvolna význam ekonomických faktorů, narůstá ovlivnění lidí hodnotami. Materialistické hodnoty představuje blahobyt a bezpečí, nové hodnoty představuje kvalita života. Sociální struktura, vliv kultury a technický vývoj ovlivňuje mladé lidi, kteří využívají všech možností, které se jim nabízí k nezávislému rozhodování o svém životním cyklu. Touží po volnosti a sebenaplnění, volbou nesezdaného soužití vlastně odkládají závazky.

Mladá generace přijala možnost individualizace a seberealizace, kterou jejich rodiče nezažili, a tudíž lze předpokládat, že je pro ně volba nesezdaného soužití přijatelnější (Rabušic, 2001).

V minulosti se nesezdaná soužití vyskytovala v nejnižších a také nejchudších vrstvách. Postupně se ve dvacátém století začala šířit z dělnických vrstev do vrstev středních a také vyšších (Hamplová, 2003).

Dle Večerníka (1998) se změny životních hodnot promítají do životního stylu, do způsobu partnerského soužití. Uzavření sňatku je svobodná a vědomá volba určitého způsobu života, kterou ovlivňují osobní a emoční hlediska. I zde sehrál velkou roli výrazně silný sociálně ekonomický vzestup žen. S vyšší vzdělaností žen a možnostmi uplatnění na trhu práce vznikla též jejich nezávislost na sňatku a manželovi. Ženy požadují rovné partnerství s důrazem na svobodu, což se projevilo v nových strategiích partnerského soužití.

Autonomie, kterou lze charakterizovat jako svébytnost, nezávislost, funkční samostatnost, která se projevuje prvně v období vzdoru, kdys si dítě uvědomuje svébytnost své osobnosti, poté v adolescenci, kdy se jedinec snaží zbavit své závislosti na rodině, získat sebedůvěru, nezávislost, možnost rozhodovat o vlastním životě Hartl, Hartlovvá (2010), představovala velmi lákavý prvek v partnerském soužití.

Řadou různých výzkumů a šetření, například výzkum Českého statistického úřadu **Šetření reprodukce a zdraví žen** z roku 1993, problematice rodičovství a manželství se věnoval **mezinárodní výzkum International Social Survey Programme (ISSP 1994)**, dalším byl výzkum **Rodina 94, Rodina 96, Formy rodinného života mladé generace 1996**, který se zaměřoval na materiální podmínky mladých svobodných lidí a mladých rodin. V roce 1997 proběhlo **Šetření rodiny a reprodukce**, který zkoumal další vzory demografického chování mladých lidí, **The Acceptance of Population Related Policies (PPA)**, se v roce 2000 zaměřil formou dotazníku na sociální politiku, hodnoty a životní preference mladých lidí. Toto velké množství výzkumů a šetření přineslo obrovské množství dat, ale jejich zpracování různými autory se liší. Někteří autoři zdůrazňují příčinu velkých změn sňatečnosti v sociálně ekonomických faktorech, jiní autoři vidí příčinu změn ve změně hodnot.

Sociologové hledali důvod volby nesezdaného soužití ve vztahu k úrovni vzdělanosti. Výsledkem bylo to, že vliv vzdělání na volbu typu soužití existuje, ale není jednoznačný, neboť zvláštní skupinu tvoří velmi liberální středoškoláci. Lidé s nejnižším vzděláním přikládali vliv ekonomické situaci na volbu soužití, zatímco lidé s vyšším vzděláním zdůrazňovali hodnotové faktory (Hamplová, 2006).

Důležitým zjištěním byl to, že většina mladých lidí volí formu nesezdaného soužití pouze dočasně, jako přípravu na sňatek, přičemž instituci manželství neodmítá.

Ti, kdo chtějí v nesezdaném soužití žít trvale, patří vesměs do skupiny lidí, kteří již jednu zkušenost s manželstvím mají, či lidé odvodějí. Jen malé procento mladých lidí sňatek odmítá trvale, přičemž jako důvody uvádí nedůvěru v instituci manželství, nechuť převzít na sebe zodpovědnost za partnera, či nechuť k vyřizování formalit před uzavřením sňatku a jeho celkovou organizaci.

3.2 Motivy volby manželství

V minulých letech proběhlo mnoho studií zaměřených na výzkum hodnot manželství a postojů veřejnosti k alternativním formám partnerského soužití. Výsledkem výzkumu byla skutečnost, že Češi považují hlavní obsah manželství, kterou je vzájemnost, výlučnost a porozumění za méně důležité. Velký důraz kladou na osobní svobodu a rozvoj, bojí se, že manželství zničí romantiku ve vztahu. Přesto je manželství dle výzkumu stále spojováno s funkcí plodit děti. Je tedy patrné, že manželství ztratilo hodně ze svého tradičního obsahu, ale mnohými je stále uznáváno jako tradiční forma soužití, přesto, že i jiné formy soužití získávají hodnotovou oporu u veřejnosti (Fialová, 2000).

O tom, jak vlastně manželství vzniklo, se přou mnozí odborníci. Jeden z názorů je, že dříve fungovalo skupinové manželství. Endogamie znamenala sex uvnitř skupiny, exogamie sex s partnerem – příslušníkem jiné skupiny. Časem se ustavila monogamie (párové manželství), i když manželé žili odděleně a scházeli se pouze za účelem reprodukce. Manželství matrilokální bylo charakteristické tím, že muž byl po určitou dobu členem partnerčina rodu.

Patrilokální manželství naopak znamenalo, že žena se stala členkou mužova rodu. Manželský svazek byl založený pouze na vzájemné náklonnosti, a motivem bylo plození potomstva. Jiný názor praví, že manželství do střední Evropy přinesli Židé ze středomoří. Monogamie je vysvětlována jako jakýsi evakuační plán proti pogromu, neboť tím bylo určeno, který muž odvádí do bezpečí tu kterou ženu. Sňatkem se získávali nové členové židovsko-křesťanské víry a děti v těchto svazcích narozené rozšiřovaly řady věřících (www.deosum.com).

Instituce manželství byla zavedena na počátku našeho letopočtu v Římě, a to za účelem zachování a dělení majetku.

U nás se manželství rozšiřovalo zejména v době pobělohorské, a to za účelem sledování populace.

Důvody ze strany příznivců manželství k uzavření sňatku představují hodnoty jako záruka péče o ženu a dítě, vzájemná láska, morálka, zodpovědnost, sdílená intimita, opora, zázemí, jistota. Odpůrci naopak odsuzují manželskou smlouvu jako stavění zákona nad lásku, stavění kolektivu nad individualitu. Odborníci také poukazují na to, že ať už jsou důvody k uzavření sňatku jakékoliv, důvody k rozvodu jsou téměř vždy stejné - nepřekonatelný odpor.

Jako podmínky k uzavření sňatku se jeví pro většinu mladých lidí samostatné bydlení, zajištěný příjem, ukončené vzdělání, jistota zaměstnání, částečně i příslibení pomoci ze strany rodičů, pomoc ze strany státu (zajištění minimální životní úrovně), svolení rodičů. S manželstvím je úzce spojena otázka rodičovství.

Dítě a rodičovství je ve společnosti stále vysoce uznávanou hodnotou, obtížněji se však hledají způsoby naplnění těchto hodnot, zvláště když chtějí mladí lidé dosáhnout svých vytyčených životních cílů (Tuček, 2003).

3.2.1 Teorie směny, racionální volby

Manželství z rozumu a materiálního zájmu bylo v minulosti zavedenou normou. Láska nebyla základním kamenem pro budování vztahu, neboť v popředí stále ekonomická směna. Ideál romantická lásky a kult lásky rytířské patřil do románů a na prkna divadel. Láska byla chápána jako něco, co nastupuje až po uzavření manželství a vzniká vzájemným poznáváním partnerů a jejich soužitím, založeným na úctě a zodpovědnosti. Přitom všem je nutno brát na zřetel, že lidé se chovají účelově, a to bez ohledu na dobu, ve které žijí.

Účelové chování člověka je zaměřeno na uspokojování potřeb a zájmů. Jejich strukturu určují hodnotové preference, některé jsou v životě člověka prvořadé a zásadní, jiné cíle jsou méně důležité. Vzhledem k tomu, že ne všechny zájmy jdou uspokojit, musí se jedinec rozhodovat a dělat volbu dle své hodnotové hierarchie a seřadit své cíle postupně. Je to projev toho, že člověk je účelově jednající bytost (Rabušic, 2001).

Tradiční model vztahů představoval potlačení vlastní identity a autonomie ve prospěch společného soužití.

Směna spočívala v tom, že ženě bylo dáno rodit děti, pečovat o domácnost, zatímco muž měl ženu ochraňovat a zabezpečovat po stránce ekonomické a materiální. Veškeré rozhodovací pravomoci svěřoval zákon manželovi (Renzetti, Curran, 2003).

Pokud byla rodina jednotkou výrobní, podřizovalo se jí i chování vůči jiným členům rodiny. Partnerské vztahy se řídily tradicí a hodnotovými měřítky společnosti. Společenská a komunální kontrola byla prováděna společenstvím a rodinou, bez zásahů státu.

3.2.2 Teorie vzájemné lásky

Motivem k uzavření manželství v současnosti je touha dvou lidí legalizovat svůj vztah na základě osobní volby.

„Skutečnost, že člověk žije ve dvou, je vysoce ceněna, protože svědčí o tom, že ve světě, kde je silná konkurence mezi lidmi, není identita daného jedince omezena jen na dimenzi sociální, ale obsahuje rovněž jiné, hlubší hodnoty“ (Singly, 1999, s. 92).

Na současném přístupu k motivům volby uzavírání manželství mají velký podíl ženy, neboť jsou nositelkami nových modelů chování. S jejich masívním nástupem do placeného zaměstnání v šedesátých letech 20. století a zvyšujícím se vzděláním, vzrostly také jejich nároky na výběr partnera. Jejich vyšší profesní aspirace a vyšší nároky na kvalitu partnerského soužití ovlivnily i jejich představy o rozdělení rolí ve vztazích. Dřívější tradiční model představoval přesné rozdělení rolí. Ženě příslušela péče o domácnost a o děti, muže zajišťoval rodinu po stránce materiální a zajišťoval kontakt s okolím. Nyní se prosazuje rozdělení rolí demokratické. Partneři se podílejí jak na ekonomickém provozu domácnosti, tak na rozdělení prací. Role přitom můžeme charakterizovat jako druh chování, předepsaný formálními a neformálními normami, které v dané společnosti určují, jak se má muž a žena chovat dle Hartla a Hartlové (2010). Tato nižší míra tradicionalismu a oslabení vlivu rodinných tradic a tradičních vzorců chování způsobila změnu v žebříčku hodnot.

Sňatek, dnes již zcela založený na lásce dvou lidí je přesto výsledkem strategie, více či méně vědomé, neboť i city vznikají na základě racionálního úsudku (Montoussé, Renouard, 2005).

Boj o právo vybrat si svobodně svého životního partnera trval více než sto let. Přestože manželství založená na rozumu běžně fungovala, existovala také tolerance k manželské nevěře. V určitých obdobích a v určitých společenských kruzích byla poměrně častou záležitostí. Partneri jsou ovšem spokojeni pouze ve vztahu založeném na lásce, rovnoprávnosti a důvěře. Pro současné vztahy je charakteristická touha po osobní autonomii a individualitě. To ovšem zvyšuje také nestálost partnerského vztahu, neboť ztráta uspokojování potřeb jednoho, vede k rozpadu vztahu.

Mezi motivy k uzavření sňatku se obecně počítají hodnoty jako láska, vzájemná náklonnost a touha sdílet svůj život s milovanou osobou, touha po bezpečném zázemí a touha po dítěti, které se v manželství narodí.

Lidé, kteří považují lásku za jediný motiv k uzavření manželství, si neuvědomují, že jsou ovlivněni mnoha faktory. Jedním z nich je faktor sociálního prostoru (zaměstnání, škola, zájmové organizace, prostředí, kde tráví volný čas), neboť tam dochází k jejich setkávání, poznávání a vzájemnému oceňování kvalit. Nepřipouští si praktičnost, kterou do vztahu přenášejí, ani ekonomickou stránku. Další determinantu tvoří rodina a společnost. Motivem k volbě manželství je u věřících víra v Boha.

Obecně se dá říci, že nesezdané soužití volí lidé s většími ambicemi, s velkou touhou po autonomii a osobním rozvoji, dále lidé, pro které je snadné ukončení vztahu a snadný rozchod jednodušší, také lidé váhají, kteří potřebují delší čas na poznávání partnera a lidé, kteří ještě nemají vytýčené životní cíle.

Manželství volí lidé věřící, lidé, kteří prožili život v harmonickém soužití svých rodičů a tak vsází na jistotu, lidé prakticky zaměření, kteří jsou přesvědčeni, že ve dvou se žije snadněji a lidé nejistí, hledající ve svazku bezpečí a jistotu.

3.2.3 Teorie sexuální fascinace

Na počátku většiny partnerských vztahů stojí erotická fascinace objektem. Je to biologicky podložená tendence k navazování párových vztahů. Je schopností vrozenou, nelze ji získat procesem výchovy a učení. Lidská sexualita disponuje mnoha motivačními složkami a ty nutí lidi k navazování vztahů. Výsledkem činnosti motivačních složek je párování, utváření poměrně stálých duálních vazeb. Biologické a kulturní mechanismy upevňují soužití lidského páru. Mezi biologické patří časté sexuální styky a s nimi spojené emoční zisky.

Mezi kulturní lze zařadit instituci manželství a rodiny a jejich psychologické a sociální přínos (Zvěřina, 2008).

Přestože sexualita posiluje partnerské soužití, nedokáže lidem zajistit doživotní monogamní vztah. Lidé žijí díky moderním technologiím ve světě zaplaveném informacemi, mají mnoho mezilidských kontaktů, mnoho příležitostí k navazování vztahů. Věrnost je hodnotou zvláště na počátku každého vztahu, s délkou soužití již nebývá nutně v popředí hodnotového žebříčku v soužití dvojic.

3.3 Výběr partnera

Všechny změny, které ve společnosti proběhly a ovlivnily partnerské soužití, měly vliv i na změnu kritérií pro výběr partnera. Změnily se hodnoty, postoje, názory na typy soužití, přesto některé vrozené kategorie výběru partnera v nás, lidech zůstaly. Odborníci se domnívají, že jsou v našich genech přímo zakódované.

Přesto, že se v různých kulturách ideál partnera liší, lze z poměru obvodu pasu a boků vyčíst ideál, kterému dávají jednotlivá pohlaví přednost. U žen je ideální poměr mezi pasem a boky 0,7. U mužů činí poměr 0,9. Tato čísla určují nejvyšší hladiny hormonů důležitých pro rozmnožování (Hewstone, Stroebe, 2006).

3.3.1 Výběr partnera v minulosti

Ze sociologického hlediska je možné rozlišit dva druhy výběru manžela a manželky, a sice tradiční a moderní. Tradiční výběr manželského partnera byl výběrem rodičů, širší rodiny a někdy i celé komunity. Pro mladé lidi bylo přirozené, že partnera vybírají rodiče, neboť si byli vědomi obrovské odpovědnosti, jakou volba manžela či manželky představovala. S výběrem byli obvykle spokojeni, předmanželské vztahy nebyly pěstovány. Sňatek představoval životní povinnost, důvěra v instituci manželství byla silnější než v současnosti. Domluvený sňatek splňoval požadavky na sociální, ekonomickou a kulturní blízkost rodin snoubenců, čímž byla zaručena vysoká pravděpodobnost úspěchu a stability manželství (Katrňák, 2008).

Tendence uzavírat sňatek sociálně homogamní (sňatek s partnerem z téže sociální skupiny) byl upřednostňován všemi společenskými vrstvami. Byl nástrojem strategie k udržení rodinného jmění a jeho rozšiřování. Lidové vrstvy upřednostňovaly sňatky teritoriálně

homogamní (z téže vesnice, či oblasti), zatímco lidé z měst uzavírali sňatky teritoriálně exogamní - měšťané hledali partnerky v jiných městech (Montoussé, Renouard, 2005).

U šlechty se sňatková homogamie striktně vyžaduje po celá staletí a nic na tom nezměnilo ani procesy změn ve společnosti (Keller, 2010).

3.3.2 Výběr partnera v současnosti

V současnosti se jeví výběr partnera jako volba bez jakéhokoliv omezení. Rodiče, ani širší rodina, nemají zdánlivě na výběr partnera vliv. Hlavním důvodem k navázání vztahu je láska, náklonnost, sdílená intimita, emocionální blízkost. Výběr partnera však podmiňují také sociální a strukturální faktory. Mladí lidé se pohybují v určitém prostoru, v zaměstnání, ve škole, v místech, kde tráví volný čas. Tam se seznamují, navazují známosti. Nevědomky si tak nevybírají kdejaký protějšek, ale partnera, který jim je z hlediska symbolického, ekonomického, statusového a vzdělanostního podobný. Tím se paradoxně přibližují modelu podobnému tradiční společnosti (Katrňák, 2008).

Existuje několik výkladů a teorií k volbě nejvhodnějšího partnera. Model sourozenecký, model rodičovský, model mateřsky determinovaný, model narcistický, model egalitářský a další.

Výběr partnera ovlivňují faktory sociálně - kulturní, psychologické (emotivita, racionalita, podobnost).

Model vycházející z homogamie (podobnosti) je prezentován tím, že se vyhledávají osoby pocházející ze stejného nebo blízkého sociálně - kulturního a vzdělanostního prostředí (Plaňava, 2000).

Model komplementarity dle Winche (in Plaňava, 2000) vyzdvihuje význam sociologických faktorů, a to zejména v počátečních fázích známosti, kdy jsou posilovány homogenní tendence při výběru partnera, postupně se ale přeměňují na motiv vzájemného uspokojování osobnostních potřeb. Partneři se sice hledají na základě socio - kulturní homogamie, ale touha po uspokojení je silnější.

Mursteinův model výběru a volby partnera představuje čtyři fáze. První fází je hledání a kontakty na základě podobnosti zájmů, sociokulturních statusů a osobnostních rysů. Druhá fáze je spontánní komunikace a pozitivní akceptace vztahu. Třetí fáze provází otevřenost v komunikaci a sebeodhalování (zvažování slučitelnosti a očekávání). Čtvrtá fáze je

nazvaná krystalizací, kdy se utváří pojem MY. Dvojice se ohraničuje vůči okolnímu světu a objevuje vědomí partnerské identity (Murstein, in Plaňava, 2000).

Přes všechny uvedené modely a teorie je výběr partnera věcí individuální volby, byť s přihlédnutím k tomu, že ovlivnění jedince společností, její kulturou a tradicemi se na výběru partnera nepřímo podílí.

4 PROGNOZY PARTNERSKÝCH VZTAHŮ V 21. STOLETÍ

Autoři, kteří se partnerskými vztahy zabývají již po celá desetiletí, mají na budoucnost partnerských vztahů své názory. Z množství výzkumů podpořených různými granty vyplývá, že procesy změn, které byly výše popsány, se musely projevit i na vztazích mezi lidmi. Nesezdaná soužití jsou mnohými chápána jako předstupeň manželství, jiní je uznávají jako alternativu manželství. Všichni ale nezpochybňují význam manželství.

4.1 Urychlení procesu změn

Ve dvacátém století se událo mnohokrát více změn, než ve století devatenáctém, a to všech oblastech lidského života. Proměny, změny a posuny, které ovlivní lidský život a tím i partnerství, se dají očekávat i ve století jednadvacátém (Plaňava, 2000).

Dají se očekávat změny a proměny labializace mužské a ženské role. Prodlužuje se doba mládí a dospívání. Je velký rozdíl mezi intervalem pohlavní dospělosti (biologickou schopností zplodit dítě), a sociálně psychologickou a ekonomickou dospělosti (o dítě se postarat). Ukončení profesní přípravy a ekonomická schopnost založit a materiálně zabezpečit rodinu se stále prodlužuje, s tím souvisí i prodlužování doby ekonomické závislosti na rodičích. Předmanželský a mimomanželský sex se legitimizuje, nárůst rozvodů znamená nižší závazek manželského svazku. Akcent na osobní uspokojení, seberealizaci a prosazování autonomie způsobují, že pokud partner nespĺňuje očekávání, nastává rozchod. Společenské normy a pravidla, které regulovaly jednání lidí, se rozvolňují, akceptuje se chování dříve odsuzované. Mění se hodnotová orientace a žebříčky hodnot (Plaňava, 2000).

Nositeli změn jsou mladí lidé. Bude tedy záležet na nich, jaké budou jejich kulturní vzorce, jak moc se budou odlišovat od těch stávajících. Změny budou probíhat rychleji, neboť lidé s podobným přístupem k životu a podobnými názory a postoji činí podobná rozhodnutí. Současný rozvoj informačních technologií umožňuje masové sdílení názorů velkých skupin populace (Rabušic, 2001).

4.2 Diferenciace v partnerských vztazích

V budoucnu se dá očekávat ještě větší diferencovanost v partnerském uspořádání. Dlouhodobá nesezdaná soužití si v české společnosti najdou své místo. Budou se stávat běžná ve všech sociálních vrstvách, nejen v nejnižších (Chaloupková, 2010).

Podíl celoživotně svobodných bude stoupat, neboť současná společnost je k tomuto způsobu života tolerantní. Ve svobodném stavu budou mnozí hledat důstojnou alternativu manželství (Rabušic, 2001).

Přesto, že do manželství vstupuje stále menší počet mladých lidí, ještě neznámá, že manželství je mladými lidmi odmítáno. Česká společnost je stále ještě výrazně orientovaná na partnerský vztah, nesezdané soužití je v podstatě předmanželské soužití na zkoušku (Kocourková, Rabušic, 2006).

4.3 Ochrana manželství

Profesor katolické univerzity v německém Eichstattu André Habisch poukazuje na prospěšnost manželství jako pevného zázemí pro výchovu dětí, a také na pozitivní vliv manželství na život jednotlivce, jeho zdraví a spokojenost. Domnívá se, že manželství si zaslouží jakousi státní ochranu. Poukazuje na nevhodnost podporovat jednotlivé členy rodiny, aniž by se bral zřetel na fakt, zda je rodina založena na manželství, či nikoliv. Pokládá za důležité, aby bylo na manželství pohlíženo z co možná nejširší perspektivy, aby byla zohledněna jeho ekonomická důležitost, která se potvrdí v právě probíhajícím 21. století.

Manželství je po staletí prověřenou institucí. Přináší jak muži, tak ženě užitek. Muži umožňuje získávat lepší pracovní postavení a tím i ekonomickou prospěšnost, ženě pomáhá vylepšit sociální status. Lidé žijící v manželství jsou obecně šťastnější a spokojenější. Zájmem státu by měla být ochrana manželství jako instituce. Stát by měl přispívat k tomu, aby se děti rodily do manželství, neboť jen úplná rodina je schopna dítěti poskytnout harmonický rozvoj, jeho osvojení si partnerských rolí, které se učí od svých rodičů (Habisch, 2004).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Kvalitativní výzkum se dříve chápal jako pouhý doplněk dříve tradičních kvantitativních výzkumů. Postupně získal rovnocenné postavení s ostatními formami výzkumu. Obecně uznávaný způsob jak dělat kvalitativní výzkum neexistuje, neboť výsledků se nedosahuje pomocí kvantifikace či statistických metod. Výzkumník si na začátku výzkumu vybírá téma a určí si základní výzkumné otázky, které může obměňovat nebo doplňovat v samotném průběhu výzkumu, což umožňuje jeho pružnost. Výzkumník pracuje v terénu, vyhledává a zpracovává informace, analyzuje je, provádí deduktivní a induktivní závěry. Zkoumané situace reflektují každodennosti jedince, skupiny, organizace nebo společnosti. Výhodou kvalitativního výzkumu je hloubkový popis, vývoj a proces. Poskytuje informace, proč se daný fenomén objevil (Hendl, 2005).

Otázky spojené s partnerskými vztahy byly, jsou a budou aktuální v každé generaci. V určitém životním cyklu bude každá generace postavena před volbu, v jakém typu partnerského soužití je pro každého jedince vhodné žít.

Filozoficky vychází kvalitativní výzkum z fenomenologie, která zdůrazňuje pohnutky chování lidí. Za jejího zakladatele je považován E. Husserl, německý filozof, rodák z Prostějova (Gavora, 2000).

5.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Od kvality a stability partnerských vztahů se odvíjí spokojenost člověka v životě. Naopak nespokojenost se projeví ve všech dalších oblastech života. V jeho práci, v jednání s jinými lidmi, ovlivní také trávení volného času. Projeví se také na celkovém zdravotním stavu jedince. Cílem práce je zjistit postoje respondentů k jednotlivým typům soužití.

5.1.1 Hlavní a dílčí výzkumné otázky

Cílem výzkumu je odpovědět na hlavní výzkumnou otázku (HVO) a také na vedlejší výzkumné otázky (VVO).

Pro usnadnění komunikace s respondenty jsem zvolila strukturu vedlejších výzkumných otázek. Ty slouží jako předloha polostrukturovaného rozhovoru, který umožňuje respondentům volně rozvíjet své odpovědi.

HVO**Jaké jsou postoje respondentů k jednotlivým typům soužití?**

(tzn. partnerství a manželství)

Při definování postoje se ztotožňuji s výrokem: *Postoj je hodnotící vztah, vyjádřený sklonem ustáleným způsobem reagovat na předměty, osoby, situace a na sebe sama; postoje jsou součástí osobnosti, předurčují poznání, chápání, myšlení a cítění; postoje se spolu s vědomostmi a dovednostmi získávají v průběhu života, především vzděláváním a širšími sociálními kontakty; jsou relativně trvalé a obsahují složku poznávací, citovou a konativní* (Hartl, Hartlová, 2010).

VVO 1**Jaká jsou výhody a nevýhody manželství?****VVO 2****Jaké jsou výhody a nevýhody partnerství?****VVO 3****Jaký je význam osobní autonomie a osobní identity v partnerství a manželství?****VVO 4****Jaké role se uplatňují v partnerství a manželství?****VVO 5****Jaké jsou nároky na institut závazku v partnerství a manželství?****VVO 6****Jak může stát ovlivnit rozhodování lidí o volbě typu soužití?****VVO 7****Jaké typy soužití budou upřednostňovány v 21. století?**

5.2 Metody získávání dat

U kvalitativního výzkumu je velmi vhodná metoda rozhovoru, neboť rozhovor je střetnutím tváří v tvář, umožňuje výzkumníkovi aktivně vstoupit do situace a umožní získat informace o postojích, názorech, přáních, záměrech a přitom se přesvědčíme, zda respondent porozuměl otázce. Je to nenahraditelná metoda pro sociology, pedagogy, psychology a lékaře (Ferjenčík, 2000).

Při kvalitativním výzkumu se výzkumník snaží o sblížení se zkoumanou osobou, což mu umožní lepší proniknutí do situace, aby jí mohl porozumět, pochopit, jak ona vidí věci a jevy. Každý člověk je jedinečný, svými vlastnostmi se liší od jiných (Gavora, 2000).

Před každým rozhovorem jsem se snažila o neformální přístup a navození přátelské atmosféry. Vhodně zvolenými otázkami, například na domácího mazlíčka, či bytové vybavení jsem se snažila odbourat počáteční ostych. Respondentům jsem dala prostor k vyjádření svých myšlenek, názorů a dojmů, snažila jsem se jim nevstupovat do hovoru, abych nenarušila opravdovost jejich vyjadřování názorů. Polostrukturovaný rozhovor jsem zvolila pro jeho volnost a pružnost, abych mohla v průběhu rozhovoru otázku volně přeformulovat. Zároveň mi umožnil položit dodatečnou otázku.

Otázky vztahující se k názorům poskytnou odpověď na to, co si lidé myslí o světě, jaké mají názory, cíle, touhy, záměry, hodnoty. Docílíme toho kladením otázek typu: Jaký je váš názor na ...? Co si myslíte ...? (Hendl, 2005).

Výstupem polostrukturovaného rozhovoru je množství informací, které výzkumník přiměřeným způsobem utřídí a zpracuje. Dostane tím zpravidla odpovědi na hlavní a vedlejší výzkumné otázky, které si formuloval na začátku výzkumu. Skupinu metod, která se soustředí na rozbor textu, označujeme jako obsahovou analýzu (Ferjenčík, 2000).

Aby se dalo s empirickým materiálem pracovat, je třeba ho jasně a přehledně kódovat. Kódování je přiřazování určité hodnoty ke každé jednotlivé variantě odpovědi v rozhovoru. Vymezení jednotlivých znaků jsou kategorie. Jsou to třídy jevů se společnými prvky. Výzkumník má ulehčenou práci, když si pečlivě připraví otázky, které jsou již kategorizovány (Surynek, Komárková, Kašparová, 2001).

Stanovené kategorie mého výzkumu jsou:

- **autonomie**
- **role**
- **závazek**
- **výhody manželství**
- **nevýhody manželství**
- **výhody partnerství**
- **nevýhody partnerství**
- **podpora manželství ze strany státu**
- **budoucnost**

5.3 Výběr výzkumného vzorku

Kvalitativní výzkum používá metodu záměrného výběru. Vybrané osoby by měly mít potřebné zkušenosti a znalosti jevu a prostředí tak, aby mohly podat pravdivý obraz, informačně bohatý. Rozsah počtu osob se řídí saturací, větší množství osob by podávalo pravděpodobně opakující se informace (Gavora, 2000).

Pro účely svého výzkumu jsem zvolila metodu záměrného vzorku. S ohledem na stanovený cíl jsem vybrala celkem 8 respondentů. 2 páry žijící v nesezdaném soužití déle než dva roky a 2 manželské páry, žijící v manželství více než 15 let. Věkové rozpětí respondentů bylo 22 až 46 let. Záměrem bylo vyhledat běžné páry, nikoliv výjimečné, či extrémně vyhraněné, a to bez ohledu na jejich sociální status. Pro potřeby svého výzkumu zůstávají jednotlivými respondenty, páry nepoměřuji a jejich odpovědi nesrovnávám.

5.4 Etika výzkumu

Otázky se musí vyvarovat odpovědí, které se mohou respondenta nepříjemně dotknout, nebo sníží jeho prestiž (Surynek, Komárková, Kašparová, 2001).

Výzkum, zvláště kvalitativní je něco jako disciplinovaná zvědavost. Americká psychologická asociace přijala již v roce 1982 „Etické principy při práci s lidmi“. Je to soubor etických pravidel, jako je respekt a ohled k účastníkům výzkumu, zachování

respektu a úcty k respondentům, právo respondentů na to, aby měli informace o tom, čeho se účastní, jako jsou cíle a smysl výzkumu, právo na soukromí a důvěrnost informací o účastnících, právo odstoupit od výzkumu, dobrovolnost účasti na výzkumu (Ferjenčík, 2000).

V úvodu jsem požádala respondenty o možnost použít záznamové zařízení. Všem dotazovaným jsem vysvětlila, za jakým účelem provádím výzkum, že je součástí mé bakalářské práce a je anonymní. Rozhovory jsem zaznamenávala na diktafon, poté jsem je doslovně přepsala. Probíhaly na začátku měsíce dubna 2011 v domácnostech respondentů, tedy v jejich přirozeném a důvěrném prostředí. Rozhovory probíhaly vždy v přítomnosti obou partnerů, aniž by to bylo podmínkou. Všechny čtyři páry se tak spontánně rozhodly. Během rozhovorů nikdo neodešel, naopak pozorně a se zájmem poslouchal svého partnera.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Rozhovory jsem doslovně přepsala, čímž jsem použila metodu doslovné transkripce. Dále již pracuji s textem, který převádím do spisovného jazyka.

Transkripce je nutná pro podrobné vyhodnocení, důležitá místa lze označovat podtrháváním, komentářem, srovnávat jednotlivá místa v textu, přičemž lze postupovat různými způsoby. Mluvený projev lze převést do literárního opisu, který zachovává dialekt, nebo jej lze převést do spisovného jazyka (Hendl, 2005).

Výsledky výzkumu konfrontuji s autory, o které se opírám v teoretické části práce.

VVO 1 Jaké jsou výhody a nevýhody manželství?

Kategorie: výhody manželství

Podkategorie: úplná rodina, společné budování, ekonomické zajištění, právní ochrana vztahu, jistota, opora, perspektiva

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 1

Jaké jsou podle vás výhody soužití v manželství?

Všichni respondenti uvádí výhody soužití v manželství. Většina výhod se vztahuje k dětem, či k právnímu zakotvení manželství.

Úplná rodina: *výhody soužití v manželství, tak vždycky je to výhoda, že ta rodina je úplná, i pro ty děti, i pro ty rodiče.*

Stejné příjmení: *takže celkově si myslím, že je lepší, když dítě řekne ve škole, že jmenuje stejným jménem, jak maminka a tatínek.*

Společné budování majetku: *výhoda je společně vbudovaný majetek.*

Společné zájmy: *budoucnost vidím pozitivně, že budeme sami dva, budeme cestovat, tak mě to toho tlačí. Prohlubovat ty společné zážitky.*

Ekonomické zajištění partnerů: *takže pokud to vezmu po materiální stránce, tak bych řekla, že výhodou je to, že když bych nepracovala, nebo třeba jsem s dětmi na mateřské, že jsem zajištěná ekonomicky...*

Právní ochrana vztahu: *když bychom se třeba rozváděli, nebo když by některý z nás odešel, že prostě ty dědický vztahy a tady ty právní... a taky ty základní právní prostě vyjasněné právní normy mezi těmi dvěma partnery.*

Jistota, opora: *Jednak si myslím, že mě to (manželství) poskytuje takovou jistotu, že nebudu třeba nikdy sama, že budu prostě vždycky s někým, nebo budu mít takovou oporu, na koho bych se mohla obrátit v případě nouze, nebo že mám vždycky někoho, za kým může jít, když mám nějaké problémy.*

Perspektiva do budoucna: (manželství) *tak určitá jistota, doba trvání, zodpovědnost, taková perspektiva do budoucna... pro děti je to taková větší jistota.*

Uspokojení okolí: *výhody jsou v tom, že se tím uspokojí očekávání okolí, že ti lidé jenom nežijí na hromádce...*

Společné vystupování: *lepší se to posuzuje na úřadech, když si zažádáš, dostaneš dřív byt.*

Kategorie: nevýhody manželství

Podkategorie: ztráta svobody, omezení, komplikovaný rozchod

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 2

Jaké jsou podle vás nevýhody soužití v manželství?

Tři z osmi respondentů nevidí v manželství žádné nevýhody. Zbylí respondenti uvádí následující:

Málo soukromí: *nevýhody, že když se člověk nemá kam schovat, někdy...to je tak jediná nevýhoda. Když chce být člověk chvíli sám, tak to nejde, nebo když je ta rodina větší.*

Ztráta svobody, ztráta pocitu volnosti: *vázanost, ztráta určité svobody, pocitu volnosti...nesamostatnost a omezení...*

Omezení: *nevýhody, že už si nemůžeš dělat úplně všechno, co chceš, musíš brát ohled na druhého.*

Dělení majetku: *společné spoluvlastnictví manželů, pokud ten partnerský vztah příliš nefunguje, tak může dojít k tomu, že jeden toho druhého živí, a když se potom rozvádí, tak se rozděluje vlastně to, co jakoby vybudoval ten jeden člověk, nebo když má někdo dluhy,*

tak vlastně jsou to dluhy obou dvou těch manželů. To si myslím, že je celkem velká nevýhoda... Nevýhody vlastně nastávají v době, kdy ten vztah je v nějakém krachu, nebo když se chtějí ti partneři rozvádět. Tak samozřejmě zase rozvod, že vlastně některý partner přinesl větší množství toho majetku, nebo větší finanční částku do toho partnerství a teď se vlastně budou tahat, rozvádět na základě nějakého poměrného dílu...

Ukončení vztahu: *potom určité takové ty právní vyrovnání ten rozvod je potom dražší samozřejmě...*

VVO 2 Jaké jsou výhody a nevýhody soužití v partnerství?

Kategorie: výhody partnerství

Podkategorie: snadný rozchod, větší svoboda, větší snaha udržet vztah (absence právní ochrany)

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 3

Jaké jsou podle vás výhody soužití v partnerství?

V odpovědích na tuto otázku se odpovědi respondentů různí, někteří se zamýšleli nad tím, zde je jejich odpověď výhoda, či vlastně už nevýhoda soužití v partnerství (snadný rozchod). Jiní žádné výhody soužití v partnerství nevidí.

Snadný rozchod: *výhody, tak myslím, že ti, co žijí v tom partnerství, tak výhodou je pro ně, že se nemusí o nic dělit...nemají společný nějaký jako majetek a tak... takový psychický pocit toho partnera, že má vlastně, že není tak vázán na toho druhých člověka, že může po nějaké dohodě toho partnera bez nějakých oficalit, nebo přes soudní stání ten vztah ukončit...*

Větší svoboda: *nevím, možná bych to viděla třeba na té větší svobodě, jako že ten člověk si může víc dělat podle vlastních zájmů, věci...*

Hrozba nejistoty: *...výhody, tak určitě ta snaha těch partnerů udržet ten vztah, za hrozbou nejistoty, partneři se nejspíš více snaží...*

Volnost v rozhodování: *...mají takovou tu určitou volnost v rozhodování, mohou si rozmýšlet, nebo tak více promýšlet, jestli je partner vhodný pro celý život, jestli s ním chtějí plánovat budoucnost, zavazovat se určitými nemovitostmi...*

Bez právní ochrany: ...výhody, že vlastně tam, přímo dá se říci opačně, jako v tom manželství, to znamená, že tam vlastně není žádná právní ochrana, nebo nějaký oficiální papír na to, když to řeknu tak laicky, to znamená, že každý má, jsou tam takový otevřený ty zadní vrátka, a pro každého z těch partnerů, a to že je výhoda i nevýhoda...

Kategorie: nevýhody partnerství

Podkategorie: snadný rozchod, právní nejistota, negativní dopad na děti, nestabilita, nejistota

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 4

Jaké jsou podle vás nevýhody soužití v partnerství?

Častější rozchod: nevýhody, myslím si, že když žijí v tom partnerství, že má každý takový volnější život, nemají to daný a spíš bych řekla, že častěji rozejdou, jak v tom manželství. Že v manželství, přece jenom když proběhne nějaká ta krize, tak se to spíš urovná, a kdežto v tom partnerství, nemají to podložené na papíře, rychleji se rozejdou...

Právní nejistota: ... no, tak tam bych to asi viděla spíš po té stránce právní, že pokud by se rozcházel, nebo jeden z nich odešel, třeba zemřel, nebo takhle, takže by vlastně ten druhý partner neměl nárok na nic, že by prostě nebyl zajištěný... potom v pozdější fázi, kdy vlastně, že každý si do toho vztahu dává nějaký určitý, nějakou částku, a nyní, když se rozejdou, budou rozcházet, tak vlastně nejsou jasné ty právní okolnosti, na rozdíl od toho manželství.

Negativní dopad na děti: nevýhody u těch společných dětí, e nemají společné jméno, to si myslím, že může ty děti mást...

Dělení majetku: nevýhody jsou v tom, že pokud už spolu vybudují nějaký ten majetek, tak potom, když už se rozcházejí, tak už je to horší, to dělení, podle zákona vlastně manžele rozdělí nějak soud, nějakým pravidlem určí, kdo co dostane, a kdežto u těch nesezdaných, tak tam v podstatě, když se rozejdou, tak potom nastane, tak házejí na sebe špínu...

Nestabilita, nejistota: ... nevýhody, nestabilita, nejistota, rychlé rozchody, rychlá změna vztahu, který může nastat.

VVO 3 Jaký je význam osobní autonomie a identity v partnerství a manželství?**Kategorie: autonomie, identita****Podkategorie: maximální svoboda, vzájemná domluva, žádné omezení, ochotné přizpůsobení, vzájemná komunikace, tolerance**

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 5

Jaký máte v partnerství vztah k vnitřní svobodě a prostoru pro své osobní zájmy?**Jakým způsobem se v rámci shody přizpůsobíte partnerovi?**

Všichni oslovení respondenti vyjádřili přesvědčení, že mají dostatek prostoru pro své osobní zájmy, osobní autonomii. Nikomu z respondentů nečinilo problémy se partnerovi přizpůsobit, zároveň potvrdili, že je pro ně osobní svoboda důležitá.

Svoboda dostatečná až maximální: ... *ehm, tak já osobně mám svobodu maximální, dalo by se říct, že co si chci udělat, tak to si udělám, my se vždycky domluvíme. Takže u nás to funguje prostě na vzájemné domluvě, není to tak, že by jeden musel ustupovat vyloženě nějak, nátlak, ale obyčejně to jde, domluva, když se domluvíme...*

Vzájemná domluva: *tak já si myslím, že mám, že je to na domluvě, a že hodně věcí děláme společně, ale když chci, někdo někam jít, jet a podobně, že jsme s tím nikdy neměli problém...*

Žádné omezení: *vnitřní svobodu, tak to si myslím, že v tom nejsem nijak omezovaná, prostor pro osobní zájmy, to mám určitě taky, i když někam potřebuji jít, tak mám podporu a nikoho se neptám..., když máme nějaké společné zájmy, tak to není problém, to si rádi vyjedeme někam na kole, ale když nemáme společné zájmy, tak zase si myslím, že se vzájemně nenutíme dělat to, co chce třeba ten druhý...*

Ochotné přizpůsobení: *vztah k vnitřní svobodě mám obrovský, prostoru mám neomezeně moc a partnerovi se přizpůsobuji podle jeho přání a svých možností..., myslím si, že vnitřní svobodu mám, nejsem v ničem utlačovaná, ani bych se nenechala v ničem utlačovat, nebo si zmenšovat vnitřní svobodu...v tom partnerství se člověk musí přizpůsobovat, i ty koníčky musí přizpůsobovat, aby s partnerem mohl trávit více času, není tolik času rozvíjet jenom sám sebe, věnovat se jenom vlastním zájmům, ale tak nějak to všechno přizpůsobit a skloubit...*

Vzájemná komunikace: *já si myslím, že to je naprosto individuální, jaký máte vztah, to je více na domluvě těch jednotlivých partnerů a na komunikaci mezi těmi dvěma lidmi, takže je to naprosto individuální...* **Tolerance:** *já to mám osobně nastavený tak, že mám své přátele, pokud partner chce jít s mými přáteli, tak ať jde, ale chci mít třeba i chvílky, kdy budu s kamarádkami jenom sama, jakoby bez něho, nebo mít nějaké aktivity i bez něho, ale nejsem proti, aby on měl to samé, jakože mi nevadí, když jde se svými kamarády, ale samozřejmě chci mít i společné aktivity...*

VVO 4 Jaké role se uplatňují v partnerství a v manželství?

Kategorie: role

Podkategorie: žádná vyhraněnost, vzájemná dohoda

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 6

Jaká je pro vás přijatelná role vašeho partnera v partnerském vztahu?

Dělba práce a povinností?

(tradiční rozdělení mužské a ženské role, nebo demokratická dělba práce – vše napůl)

Nikdo z respondentů neuvádí, že by v jeho vztahu existovalo charakteristické rozdělení rolí na ženské a mužské role. Všichni uvádí, že ve vztahu je rovnostářské rozdělení rolí, a to po vzájemné domluvě.

Demokratické rozdělení rolí: *tak já osobně to neřeším, je nějaká dělba práce, každý jsme prostě dva stejní lidé, a doma, co je potřeba, tak to jeden nebo druhý udělá. Jako nevidím to, že ty bys musela udělat to, nebo obráceně. Když je potřeba, tak uvařím, Iva, když je potřeba tak natře třeba topení, já umyju okna, to co je potřeba, na co má člověk čas, tak to udělá... To jsme nerozdělovali, nějaké mužské a ženské práce, hodně věcí teda jsme vždycky dělali společně, a když se nedalo společně, tak kdo byl schopný, kdo nebyl nějak indisponovaný, tak něco dělal... Udělat se musí všechno, záleží, kdo má na co zrovna chuť a čas... Tak s manželstvím si myslím že přijde určitá ta charakteristická role, které se žena těžko zbavuje, ale zároveň je to na domluvě, na toleranci, na tom, jak je partner v tomto směru přizpůsobivý...*

Vzájemná dohoda na poměru práce: *myslím si, že co se týče vlastně tady na konkrétně na bytě, tak tam by měla být nějaká poměrná, když se dohodnou na tom, že určitou část jako bude zastávat ta žena, anebo tohle, většinou to, co se týká klasické práce, jako vaření, uklízení, partner většinou ženě musí pomáhat při těchto věcech, jinak by se měl starat o nějaké ty techničtější záležitosti... No záleží taky na tom, kde se žije, pokud se žije v baráku, tak chápu, že těch mužských prací tam je víc, a pokud se žije v paneláku, tak očekávám i třeba částečnou nějakou výpomoc...*

VVO 5 Jaké jsou nároky na institut závazku v partnerství a v manželství?

Kategorie: závazek

Podkategorie: stejný, větší v manželství

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 7

Jakým způsobem se liší podle vás pocit zodpovědnosti vůči partnerovi podle typu soužití?

Na tuto otázku odpověděli tři z respondentů, že v manželství je zodpovědnost vůči partnerovi větší, pět z nich, tedy většina odpověděla, že na typu soužití nezáleží.

Větší závazek v manželství: *...ve skutečnosti vůči rodině, vůči tomu druhému partnerovi v podstatě tak, že v manželství je větší... V manželství je větší, než v tom partnerském soužití, tam se rychleji rozejdou, protože přece jenom, když tam proběhne krize, tak tam, než se lidé udobří, se hned odstěhují... nevím, já bych řekla, že jsem nikdy před tím nežila v partnerství, že v tom manželství je to možná více takové zodpovědnější, že ten člověk, tím, že má ten manželský závazek vůči tomu druhému... v partnerství bych to možná brala jako takové víc na lehčí váhu, to soužití...*

Závazek stejný: *to si myslím, že je naprosto stejný, tam je to vyloženě nastavený mezi dvěma lidmi... důležitý je spíš podle mě jaký přístup má ten k tomu oficiálnímu a neoficiálnímu soužití... je to na povaze každého toho člověka, akorát u toho manželství je tam asi větší tlak, že je to nějaké zavazující a větší tlak na to, že je to oficiální, ale jinak je to podle mě individuální... Žádný rozdíl, partner je partner... V našem případě žádný rozdíl mezi tím, zodpovědnost je stále stejná... Záleží na osobnosti člověka, pokud to prostě*

s tím člověkem myslím vážně a máme nějaký vztah, tak prostě vůči němu cítím nějakou zodpovědnost, a je jedno, zda na to mám, či nemám papír.

VVO 6 Jak může stát ovlivnit rozhodování lidí o volbě typu soužití?

Kategorie: podpora manželství státem

Podkategorie: rozhodný vliv na volbu manželství, ekonomická výhodnost

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 9

Jakým způsobem by podle vás ovlivnilo rozhodování lidí o způsobu soužití, kdyby fungoval nějaký nástroj státní politiky, jako například společné zdanění manželů, novomanželské půjčky a podobně?

Všichni respondenti zastávají názor, že manželství by si zasloužilo podporu státu prostřednictvím nástrojů státní politiky. Zastávají přesvědčení, že by se lidé při volbě typu soužití jednoznačně přikláněli k manželství.

Rozhodně ovlivnilo: *Tak můj názor na to je, že kdyby vlastně ta státní politika řešila právě tyto věci, co se týká podpory rodin a manželství jako takového, tak by určitě šlo do manželství více lidí...*

Výhodnost manželství: *Tak určitě by to spoustu mladých lidí ovlivnilo, kdyby věděli, že to prostě pro ně bude výhodný, tak by určitě vstupovali do manželství, tak jak když se vlastně zvedly přídatky a porodné, tak se začalo rodit více dětí, tak stejně by to bylo i tady, kdyby byly možnosti novomanželských půjček, tak určitě by více mladých lidí vstupovalo do manželství... Tak asi by to ovlivnilo hodně, protože dneska ti co se vezmou, tak nemají nic. Proto se do toho taky tak nehrnou, kdyby věděli, že když se vezmou, takže jim stát třeba na deset let odloží splátky, třeba na barák, nebo něco takového, tak určitě by se asi vzali... Já si myslím, že by určitě ovlivňovala výrazně, protože dneska lidi nevidí žádnou výhodu v manželském svazku, a vlastně i tím, že není žádná ta státní politika pro to manželství výhodná, takže bych řekla, že teď vlastně ty lidi nenutí nic k tomu, aby uzavírali manželství... Manželství by bylo častější, protože lidi by hledali výhody zajištěné státem, ty dneska nejsou, proto je manželství málo... Myslím si, že v dnešní době, kdy se zvětšují rozdíly po sociální stránce mezi lidmi, by to ovlivnilo hrozně moc lidí, hlavně v té chudší linii. Ty nižší sociální vrstvy...*

Zásadně ovlivnilo: *Tak já si myslím, že by to mělo asi velký vliv, zásadně by to ovlivňovalo hlavně to rozhodování těch partnerů, jestli budou žít jenom v tom partnerském soužití, nebo jestli budou žít v manželství...*

Státní podpora manželství: *že by to asi mělo být nějak státem podporovaný, každopádně, protože jestli si stát dává do vínku jako že základem státu je rodina, tak by se k tomu mělo přihlížet..., že by to bylo správný, a myslím, že by to mělo mít i nějaký opodstatnění, že aby to manželství, aby to bylo oficiální, aby to mělo nějaký vývoj, na rozdíl od toho neoficiálního... Když je to právně závazný, tak by to mělo být právně zvýhodněný.*

Rozhodnutí pro svatbu: *Myslím, že by to moc ovlivnilo ty lidi, jakože spousta lidí žijí na hromádce kvůli tomu, že nechtějí absolvovat ten obřad a já nevím, rodinu, a utrácet za tu svatbu, ale kdyby prostě jim to přineslo nějaké výhody, jako to společné zdanění manželů, to mi přišlo, jakože perfektní věci, i pro rodinu s dětmi, myslím, že by to jako měla být ta podpora a ty společné půjčky, myslím, že by jako to bylo fajn, kdyby to fungovalo. Otázka je, jestli by se lidi nebrali jenom kvůli tomu, že, těžko říct.*

VVO 7 Jaké typy soužití budou upřednostňovány v 21. století?

Kategorie: budoucnost

Podkategorie: stabilní úplná rodina, právní zakotvení

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázek číslo 10, 11, 12, 13. Doplněna je otázkou číslo 8, u které nestanovuji kategorii.

Jaké příležitosti podle vás přináší manželství do budoucna?

Úplná rodina: *... Tak do budoucna, já si myslím, že to manželství je jako pořád, pořád funguje jako rodina, úplná rodina, tím pádem je manželství základ společnosti, řekněme státu... Úplná rodina, si myslím, je určitě lepší, jak pro rodiče, tak hlavně pro to dítě... Lidé ho budou volit v budoucnu buď ze zvyku, nebo kvůli nějakému tomu pravidlo při dělbě majetku, kvůli dětem a podobně...*

Strach ze samoty: *... do budoucna bych řekla, že pro mě bude asi výhodou, až děti odejdou, že prostě vedle sebe budu mít pořád partnera, na kterého se budu moci*

spolehnout, na kterého se budu moci obrátit, a že nikdy nebudu cítit pocit osamění, že prostě budeme spolu...

Tradice: ... *No příležitosti nevidím v dnešní době žádné, ale do budoucna, jako součást tradice, uchování společnosti, sounáležitosti...*

Stabilita: ... *Zakládání rodiny, stabilita, a myslím si, že do budoucna vzhledem k okolnostem finanční situace v našem státě je to určitě jakoby pojistka, která zabraňuje rozchodům... Společné hospodaření, což je, to sice může být i výhoda i příležitost, ale je to hlavně ta finanční stránka, a to plánování společného života a společných dovolených, společných volných chvil, společných starostí, společných odpovědností. To jsou takové výhod, spíš příležitosti, nevím, těžko říct, těžko popisovat...*

Právní zakotvení: ... *Příležitosti? Přijde mi, pokud se teda nezmění legislativa asi dobrý to, že pokud se třeba člověk chce zeptat na zdravotní stav toho partnera, tak je mu to sděleno, to vlastně partnerovi, pokud to není jako v manželství, asi nejde...*

Kategorie: budoucnost

Podkategorie: nepřijetí zodpovědnosti, ztráta autonomie, náročnost rozvodu

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 11

Jaké hrozby podle vás přináší manželství do budoucna?

Na tuto otázku tři z osmi respondentů odpověděli, že žádnou hrozbu manželství do budoucna nepřináší, ostatní odpovídali takto:

Trend dneška: *Manželství ani ne, hrozba je v podstatě, že trend dneška je zůstat sám...*

Finanční náročnost svatebního obřadu: ... *Tak jedině, že by nechtěli platit tu svatbu...*

Nepřijetí odpovědnosti: ... *to znamená, že společný život je vždycky, musí být odpovědný, že to musí být se souhlasem, ne se souhlasem, ale po domluvě s tím druhým partnerem...hrozba může být ta, že se ti lidi prostě nedohodnou, a že tím nastává nějaký ten konflikt...*

Ztráta autonomie: *je jim upíráno více času na své osobní zájmy...*

Rozvod: *rozvod, dlouhé tahanice rozvodu, nebo ty tahanice o majetek, o děti... Složitost rozchodu, to je jednoznačně hrozba, nemůže se to vyřešit potom jednoduše...*

Kategorie: budoucnost

Podkategorie: jednoduchý rozchod, zachování autonomie, zachování osobní identity, neochota investovat do svatebního obřadu, větší volnost

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 12

Jaké příležitosti přináší podle vás nesezdané partnerství do budoucna?

Dva z osmi respondentů nevidí v nesezdaném soužití žádnou příležitost. Stejně, jako u předchozích odpovědí, někdy si respondenti nejsou jisti, co je vlastně výhoda a co nevýhoda, uvědomují si, že to neplatí pro každého, neboť co se jednomu z partnerů může jevit jako výhoda, druhý to vidí jako nevýhodu.

Snadný rozchod: ... *Tak jediné to, aby se nemuseli v případě složitě rozvádět, dělit majetku a podobně...*

Zachování autonomie: ... *Asi, že se možná budou cítit více svobodní. Nebudou mít pocit třeba takové té svázanosti osobní, budou vyhledávat autonomii, a to, že si mohou dělat samy, co chtějí, že se nemusí takhle nějak ohlížet na toho druhého..., že je nebude tak svazovat... záleží i na tom, co v tom partnerství člověk zamýšlí, jestli je to určitá svoboda, každý partner si dělá, co chce, a neplánují rodinu...*

Svatba představuje náklady: ... *Bude pro ně všechno jednodušší, a ušetří peníze, které na svatbu nemají.*

Větší volnost: ... *Příležitosti, příležitost je asi taková, že tam je asi trochu větší volnost, co se týká toho, těch financí... tak asi větší ta finanční volnost, možnost mít větší asi podíl toho osobního zájmu... ty koníčky si víc plnit...*

Kategorie: budoucnost

Podkategorie: absence právní ochrany, nestabilita vztahu, negativní dopad na děti

Tuto kategorii zjišťuji pomocí otázky číslo 13

Jaké hrozby podle vás přináší nesezdané soužití do budoucna?

Děti: ... *Že se bude rodit ještě méně dětí, protože všichni budou chtít jen pracovat, když se narodí dítě, tak jak to tak sleduji, tak ho nebude chtít nikdo... Tak ty hrozby, to právě tam, už pokud se rozcházejí a už mají své spolu nějaké závazky, jako jsou děti a podobně, tak už tam může hrozit, že to dítě to bude hůř chápat...*

Právní ochrana: ... *No to, že potom ten druhý, i když nemají ten svazek, nemusí řešit třeba ty majetkové a finanční věci, že si prostě může kdykoliv odejít, aniž by třeba tomu druhému o tom řekl, nebo se na něho ohlížel, když bude prostě chtít odejít, tak odejde a nemusí přemýšlet o tom, jak se spolu vyrovnají... Hrozby, tam je hrozba spíše pro ty děti, případně pro manželky, no a potom si myslím, že je to hrozba pro invalidy, když se potom v průběhu toho vztahu něco stane na zdraví jednoho z těch partnerů, tak tam není v podstatě skoro žádná jistota...*

Snadný rozchod: ... *Hrozby nesezdaného soužití jsou v nepromyšlených, emocionálních rozchodech... V podstatě v nepromyšlenosti toho vztahu... Tak je to i určitá hrozba v tom, že ten partner, najede si někoho jiného, odstěhuje se, a je to všechno mnohem rychlejší, než když je to potom manželství, přece ten papír toho člověka brzdí...*

Nestabilita vztahu: ... *Asi je to ta nestálost, bych řekl u toho partnerství, to jako všeobecně může být i u manželství, ale u toho partnerství bych řekl, že je ta hrozba vyšší, poněvadž to nemá žádný, nestabilita..., když někdo už vleze nějak do toho chomoutu, tak se víc asi, nebo by měl se asi zamyslet nad tím, nad těmi kroky, který podnikne, hlavně pokud je tam ta rodina a děti, tak samozřejmě už je tam větší hrozba, že může ohrozit celý ten vztah...*

Na závěr jsem nechala otázku číslo 8

Jaká forma partnerského soužití je vám osobně blízká, bez ohledu na to, v jakém typu partnerského soužití právě žijete?

Pět respondentů odpovědělo, že je jim bližší manželství, zbylí tři uvedli, že je jim bližší partnerství, ale s výhradami, a ty se týkaly dětí, neboť děti se podle nich mají narodit do manželství.

K odpovědi na tuto otázku jsem nestanovila kategorii, neboť na ni v podstatě respondenti již odpověděli ve výše uvedených otázkách. Slouží mně pouze pro vyjádření se k sympatiím k jednotlivým typům soužití.

6.1 Představení respondentů

Respondent číslo 1, respondent číslo 2

Oldřich a Iva jsou manželé již 20 let, žijí v rodinném domku na předměstí. Dům je vícegenerační, sdílejí ho s rodiči Ivy. Mají dva syny. Ondřej, 19 let, studuje střední průmyslovou školu, mladší Jakub, 15 let navštěvuje devátý ročník základní školy. Rodina je sportovně založená, všude po domě se nachází sportovní nářadí, kola, lyže, kolečkové brusle, tenisové rakety a podobně. Oldřichovi je 46 let, má středoškolské vzdělání. Je státním zaměstnancem, pracuje jako hasič. Iva je invalidní důchodkyně, je jí 45 let, má středoškolské vzdělání. Oba jsou bez vyznání. Svě manželství hodnotí jako pohodový vztah, založený na toleranci a důvěře.

Respondent číslo 3, respondent číslo 4

Roman a Tamara jsou manželé 20 let, žijí v městském bytě v malém městě. Mají dvě děti, Kamila a Romana. Kamila, 19 let, studuje střední pedagogickou školu, Roman, 10 let je žákem pátého ročníku základní školy. Rodina má také hodně zájmů, věnuje se sportovním aktivitám. Manželé mají každý své zájmy, více však mají zájmů společných. Romanovi je 39 let, vzdělání má vysokoškolské, podniká. Hodně času tráví v zaměstnání. Tamaře je 38 let, vzdělání má též vysokoškolské, pracuje jako referentka sociální správy. Oba jsou věřící. Svě manželství hodnotí kladně, snadno se na všem dohodnou.

Respondent číslo 5, respondent číslo 6

Petr a Dora jsou partnery více než 3 roky, ve společné domácnosti žijí 2 roky. Obývají spolu byt v centru města, byt mají pronajatý. V současné době řeší koupi vlastního bytu. Petr je učitelem tělesné výchovy na střední škole, je mu 29 let, je rozvedený, vzdělání má vysokoškolské. Dora pracuje jako výchovný poradce, je jí 22 let a je svobodná, vzdělání má středoškolské. Přesto, že mají každý své osobní zájmy, sladili svůj volný čas a provozují společné sportovní aktivity. Rádi pobývají ve společnosti svých přátel. Oba jsou bez vyznání.

Respondent číslo 7, respondent číslo 8

Tomáš a Kamila žijí spolu v nesezdaném soužití již 5 let. Obývají zdařile zrekonstruovaný vlastní byt na sídlišti, téměř v centru města. Sportovně orientováni nejsou, zajímá je četba, filmy, kultura a společnost přátel. Tomášovi je 31 let, pracuje jako technolog ve strojírenském závodě, vzdělání má středoškolské. Kamila pracuje jako vedoucí nízkoprahového centra, je jí 32 let, vzdělání má vyšší odborné. Velké plány do budoucna nevytváří, žijí přítomností, svůj vztah hodnotí jako klidný a vyrovnaný. Oba jsou bez vyznání.

7 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Kvalitní a stabilní partnerský vztah je vysoce uznávanou hodnotou na pomyslném žebříčku lidských hodnot. Většina lidí si uvědomuje, že ho lze docílit jen za cenu oboustranné tolerance, spolupráce, vzájemné komunikace a řady ústupků. Málokterý člověk má za svůj život pouze jeden partnerský vztah, většina lidí projde vícero partnerskými vztahy. To, jak jedinec v partnerském svazku obstojí, záleží mimo jiné na tom, jaké role si v rámci sociálního učení osvojí již v dětství. Dítě přebírá roli, kterou pozorovalo u svých rodičů. Žena nevystupuje pouze v roli matky, ale také v roli manželky, stejně tak muž vystupuje jak v roli otce, tak i manžela. Jaké vzorce chování si osvojíme v dětství, takové si sebou neseme do života. Podle podobného modelu si také vybíráme životního partnera, což následně určuje předpoklady, jaké šance máme uspět ve svém partnerském vztahu. Budoucí podobu našich vztahů ovlivňuje to, jak byly tyto role vnímány.

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké jsou postoje respondentů k manželství a k partnerství. Výsledky prezentuji podle jednotlivých výzkumných kategorií.

Všichni oslovení respondenti uvedli, že manželství přináší výhody. Nejčastěji uváděnou výhodou bylo vytvoření úplné rodiny a s tím spojené jednotné příjmení všech členů rodiny, což v současné době není právě samozřejmostí. Další vyzvedávanou výhodou byla jednoznačně právní ochrana manželství. Právní ochrana vztahu dělala respondentům největší potíže, neboť všichni připouští, že má dvojaký účinek. Na jedné straně přináší řád a pravidla, na straně druhé představuje finanční ztrátu a časovou prodlevu při řešení případného rozvodu. Jedna respondentka vyjádřila názor, že uzavřením manželství se uspokojí okolí, čímž vyjádřila postoj ke společnému vystupování manželů. Další ceněnou hodnotou bylo ekonomické zajištění partnerů, které má také své opodstatnění. S ekonomickým zajištěním se pojí také uváděná jistota, opora a perspektiva do budoucna. Tři respondenti uvedli, že v manželství žádné nevýhody nespatřují. Ostatní uváděli nedostatek soukromí, ztrátu pocitu volnosti, ztrátu svobody a nastolení omezení s uzavřeným sňatkem. Výhody partnerství jsou charakterizovány větší svobodou, větší snahou udržet partnerský vztah, neboť bez právní ochrany je vztah ohrožen snadným rozchodem. Dělení majetku je v případě rozchodu pouze na vzájemné domluvě, neboť ho neupravuje žádný zákon. Nevýhody soužití v partnerství představuje pro respondenty nestabilita vztahu, nejistota, negativní dopad na děti a opět tolik ožehavý snadný rozchod a s ním spojené dělení majetku. Na požadavku autonomie a osobní identity se shodli

naprosto všichni respondenti. Svoji svobodu a identitu ve vztahu charakterizovali jako maximální, dostatečnou, nikdo necítil žádné omezování. Připouštěli však, že je to otázka vzájemné domluvy, ochotného přizpůsobení se partnerovi a vzájemné komunikace. Nedílnou součástí autonomie a osobní identity je tolerance. Zde se plně potvrdilo, jak uvádí Singly (1999), že partneři se navzájem ve vztahu rozvíjí za podmínky, když jim je umožněno vytvoření individuálního „já“, usazeného ve volném a nesvazujícím „my“.

Touha předchozí generace po individualismu ve vztazích a její boj proti zařazování do rolí způsobil, že nikdo z respondentů neuvedl charakteristické rozdělení rolí ve vztahu na typicky ženské a typicky mužské role. Ve všech vztazích funguje rovnoprávné demokratické rozdělení domácí práce, založené na vzájemné dohodě o jejím poměru. Zde se poněkud výpovědi respondentů rozchází s názory Plaňavy (2000), který uvádí, že rovnoprávné rozdělení rolí se ztrácí s uzavřením manželství a po narození dětí přichází tradiční rozdělení rolí. Vzhledem k různému zastoupení respondentů v souboru by se tedy odpovědi respondentů měly lišit, což se nestalo.

Třem respondentům se jeví závazek ve vztahu stejný, bez ohledu na typ soužití. Uvádí, že záleží na jednotlivcích a jejich postojích. Ti, kteří vidí větší závazek v manželství, argumentují právním ukotvením manželství, jeho větší vážností.

Největší shoda se projevila u kategorie podpora manželství státem. Týkala se výhradně ekonomické podpory mladých manželství. Všichni oslovení vyjádřili shodné přesvědčení, že by nástroje státní politiky zásadním způsobem ovlivnily rozhodování lidí o volbě typu soužití. Novomanželské půjčky, společné zdanění manželů, odklad splátek hypoték, či jiný produkt by rozhodujícím způsobem zvýšil uzavírání sňatků. To, že v současné situaci žádný takový nástroj státní politiky neexistuje, způsobuje dle mínění respondentů minimální motivaci mladých lidí k uzavírání manželství. Zde se postoje respondentů dostaly zcela do rozporu s Rabušicem (2001), který se domnívá, že žádný z nástrojů státní politiky neovlivní chování lidí směrem ke zvýšené porodnosti a tím spojené sňatečnosti. Zdá se, že tento rozdíl v názorech je způsoben časovým posunem, neboť jak jsem uvedla na počátku teoretické části své práce, společenské změny probíhající ve společnosti, vždy ovlivňují postoje lidí a jejich názory na partnerské soužití, a za deset let, které uplynuly od publikování těchto autorových názorů, se přece jen mnohé změnilo. Zde se názory respondentů plně shodují s názory Habische (2005). Jedna respondentka vyjádřila přesvědčení, že nástroje státní politiky by nejvíce ovlivnily chudší vrstvy, neboť sociální

rozdíly se stále zvětšují. Svým názorem potvrdila výsledky výzkumů, které poukázaly na skutečnost, že největší podíl nesezdaných v Americe byl mezi sociálně nejnižšími třídami. Na kategorii budoucnost, která se týkala otázky, jaké budou v 21. století upřednostňovány vztahy se opakovaly stejné vlastnosti podkategorie jako u manželství, tedy stabilní úplná rodina jako nejvhodnější forma pro výchovu dětí, tak pro život partnerů. Dalšími argumenty pro volbu manželství bylo tolik diskutované právní ukotvení, dále stabilita vztahu, tradice a také strach ze samoty, tedy stejné vlastnosti, jako u otázky, týkající se výhod manželství. Na otázku, jaké hrozby přináší manželství do budoucna, odpověděli tři respondenti, že žádné, tedy stejný počet, jaký uváděl, že nevidí žádné nevýhody manželství, čímž vlastně potvrdily opět svůj postoj k manželství. Ostatní viděli hrozby manželství pro budoucnost zejména ve ztrátě autonomie, v neochotě přijat zodpovědnost, dalším argumentem byl strach z případného rozvodu či nechuť investovat do svatby jako nejistého podniku. Přínos partnerství do budoucna vidí respondenti v zachování větší volnosti, zachování autonomie, v jednoduchém rozchodu. Dva respondenti nevidí v nesezdaném soužití do budoucna žádný přínos. Hrozby nesezdaného soužití do budoucna představuje dle respondentů absence právní ochrany, nestabilita vztahu a negativní dopad na děti, čili stejné argumenty, jakými charakterizovaly nevýhody nesezdaného soužití. Na otázku, s jakým typem soužití respondenti sympatizují, se pět respondentů vyjádřilo pro manželství, tři sympatizovali s partnerstvím, což plně odpovídá jejich názorům, které vyjadřovali ve dvanácti výše uvedených odpovědích.

Výsledky výzkumu vychází ve prospěch manželství, neboť pět respondentů ve všech položených otázkách manželství upřednostňuje, nebo s ním sympatizuje. Tři respondenti se přiklání k partnerství, ale zdůrazňují, že děti se mají narodit do manželství, jehož hodnoty nezpochybňují. Nejvíce polemiky vyvolávalo právní ukotvení vztahů, či jeho absence. Mezi právním ukotvením manželství a neexistující právní ochranou partnerství, evidentně chybí mezičlánek, který by uspokojoval zatím nerozhodné aktéry partnerského soužití. Právníci mohou takovým párům pouze doporučit sepsání vzájemných smluv, jiný právní nástroj pro ochranu nesezdaného soužití neexistuje. V současnosti není zájmem žádného z okolních států vytvářet jakýkoliv právní mezičlánek mezi manželstvím a partnerstvím a upřednostňovat jednu formu manželství před druhou (Šmolka, Mach, 2008). Polemika nad výhodami, či naopak nevýhodami právního zakončení mě přesvědčila, že tato oblast stojí za bližší prozkoumání, stejně jako zkoumání možných nástrojů státní politiky, po kterých

respondenti tolik volali. Na celkovou životní spokojenost má pozitivní vliv zejména to, zda se cítí lidé v partnerském soužití spokojeni a nikoliv skutečnost, zda se jedná o manželství či o nesezdané soužití. Dá se tedy předpokládat, že manželství bude jako typ partnerského soužití i v budoucnu převládat. Budou ho volit jedinci, pro které představuje větší hodnoty jistota, stabilita, tradice. Ti, kteří vyznávají spíše hodnoty, jako autonomie, osobní identita, nezávanost, volnost, nepřijetí zodpovědnosti, budou volit soužití spíše nesezdané.

Výsledky mého výzkumu se vztahují na velmi malý vzorek, nelze je nijakým způsobem zevšeobecňovat. Jak uvádí Gavora (2000), výzkum není pouze odbornou záležitostí, je to i osobní, vnitřní věc. Mnohým lidem poskytuje uspokojení, přináší nové zážitky a přináší potěšení. Výzkumník si při něm ověřuje své osobní znalosti, nebo si je zdokonaluje, pro některé je výzkum hrou.

Každý výzkum, i ten malý má své opodstatnění, tudíž i výsledky mého výzkumu mohou posloužit všem těm, kteří mají zájem pochopit postoje lidí k typům partnerského soužití a chtějí se zabývat jeho problematikou.

Uplatnění sociálního pedagoga je širokospektrální, ale vždy je jeho práce spojena s lidmi, dospívajícími či dětmi. Osvojení si jejich postojů k jednotlivým typům soužití, jistě obohatí základní kompetence sociálního pedagoga.

ZÁVĚR

Každý jedinec je v určitém období svého životního cyklu postaven před otázku, jaký typ partnerského soužití je mu blízký, jaký mu v souvislosti s hodnotami, které vyznává, nejvíce vyhovuje.

Partnerské vztahy procházely v minulosti řadou změn. Postupně jsem mapovala jednotlivé historické milníky, které měly na partnerské vztahy největší vliv a nejvíce jej poznamenaly. Pochopením příčin proměn a jejich následků se vytvořil logický pohled na dnes tak často volené nesezdané soužití, které se může jevit jako zdatná konkurence manželství. Čím byly ovlivněny předchozí generace při výběru partnera a co ovlivňuje současnou generaci je vyjádřeno rozbořením pohledů na hodnotové orientace.

Postoje k jednotlivým typům soužití jsou jednoznačně určovány hodnotami, které jedinec vyznává, které si v rámci socializace osvojil již v dětství, a které ho ovlivnily během jeho života. Vyznavači hodnot, jako je stabilita, jistota, tradice a úplná rodina, se přiklání k volbě manželství. Vidí také v manželství více pozitiv. Naopak lidé, upřednostňující autonomii, identitu, volnost, otevřenou budoucnost a nezávaznost, dávají přednost partnerství.

Rozhodování každého jedince je určováno jeho osobní situací, výchovou, společností a kulturou.

Za zajímavé zjištění považuji to, jak důležité je pro partnerské soužití právní ukotvení vztahu. Přestože je mnohými chápáno jak pozitivně, tak i negativně, jeho absence v nesezdaném soužití je to, co mnohým partnerům v případě rozchodu chybí, zvláště pokud chtějí vytvářet společné materiální hodnoty.

Téma partnerských vztahů bude i v budoucnu bezesporu předmětem mnoha zkoumání. Zajímavé by bylo rovněž porovnání širokého vzorku respondentů se vzorkem, který byl podroben mému zkoumání, a to v otázce podpory manželství ze strany státu. Z výsledků mého výzkumu jednoznačně vyplynulo, že by podpora manželství ze strany státu byla vítána.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000. 256 s. 80-7178-367-6.
- [2] FIALOVÁ, L. „et al.“ *Představy mladých lidí o manželství, partnerství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
- [3] GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- [4] GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. ISBN 80-85605-28-7.
- [5] HABISCH, A. *Erfolgsmodell Ehe : Die Magie des trauscheins - und die Fakten*. München : Olzog Verlag GmbH, 2004. ISBN 3-7892-8114-X.
- [6] HAMPLOVÁ, D. „et al.“ *Životní cyklus: Sociologické a demografické perspektivy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-082-6.
- [7] HARGAŠOVÁ, M; NOVÁK, T. *Předmanželské poradenství*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1730-2.
- [8] HARTL, P; HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. 800 s. Vyd. 4. ISBN 978-80-7367-686-5.
- [9] HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- [10] HEWSTONE, M; STROEBE, W. *Sociální psychologie: Moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006. 776 s. ISBN 80-7367-092-5.
- [11] CHALOUPKOVÁ, J. Je manželství přežitkem a pro koho?: otázky, které si často klademe. In MAŘÍKOVÁ, H. *Jaká je naše společnost? : otázky, které si často klademe*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. 446 s. ISSN 978-80-7419-025-4.
- [12] KATRŇÁK, T. *Spříznění volbou?: Homogamie a heterogamie manželských párů v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-98-4.
- [13] KELLER, J. *Tři sociální světy: Sociální struktura postindustriální společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. 196 s. ISBN 978-80-86429-001-8.

- [14] KOCOURKOVÁ, J; RABUŠIC, L. Editorial. In. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?: Proměny reprodukčního chování a možnosti rodinné politiky z hlediska postojů české veřejnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006. ISBN 80-86561-93-3.
- [15] KRATOCHVÍL, S. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009. 280 s. ISBN 978-80-7367-646-9.
- [16] KUČERA, M. Demografické chování mladých lidí v České republice, jeho sledování v průzkumech, hodnocení reálné situace a vnější vlivy. In FIALOVÁ, Ludmila, „et al.“ *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
- [17] MARTIN, P; BATESON, P. *Úvod do teorie a metodologie měření chování*. Praha: Portál, 2009. 978-80-7367-526-4.
- [18] MONTOUSSÉ, M. RENOUEAU, G. *Přehled sociologie*. Praha: Portál, 2005. 336 s. ISBN 80-7178-976-3.
- [19] MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny: Základy sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 251 s. ISBN 80-85850-75-3.
- [20] PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny:: struktura-dynamika-komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. 296 s. ISBN 80-7239-039-2.
- [21] PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny: struktura – dynamika - komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. 296 s. ISBN 80-7239-039-2.
- [22] PLAŇAVA, I. *Spolu každý sám: V manželství a rodině*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-292-8.
- [23] RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-86429-01-6.
- [24] RENZETTI, C.; M.; CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003. 642 s. ISBN 80-246-0525-2.
- [25] SINGLY, F; *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999. 128 s. ISBN 80-7178-249-1.

- [26] SURYNEK, A; KOMÁRKOVÁ, R; KAŠPAROVÁ, E. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-4.
- [27] ŠMOLKA, P; MACH, J. *Manželská a rodinná trápení: z pohledu právníka a psychologa*. Praha: Portál, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7367-448-9.
- [28] TUČEK, M; „et al.“ *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-22-9. ISBN 978-80-7419-025-4.
- [29] VEČERNÍK, J; MATĚJŮ, P. *Zpráva o vývoji české společnosti 1989-1998*. Praha: Academia, 1998. 364 s. ISBN 80-200-0703-2.
- [30] ZVĚŘINA, J. Změny lidské sexuality a sexuální morálky. In *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978-80-7325-176-5.

Elektronické zdroje:

- [1] Jak a proč vzniklo manželství < <http://deosum.com/Categories/4.aspx> > (11. 12. 2009), [citace 16. 3. 2011].

Seriálové publikace:

- [1] KUBOVÁ, E. Láska bez prstýnku. *Psychologie dnes*, 2010, roč. 16, č. 2, s. 19-23. ISSN 1212-9607.

Zákony:

- [1] Zákon 308/1991 sb. (ze dne 4. července 1991) o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: souhlas s nahrávkou rozhovoru

Příloha P II: otázky k rozhovorům s respondenty

Příloha P III: přepis rozhovoru s respondentem č. 8

PŘÍLOHA P I: SOUHLAS S NAHRÁVKOU ROZHOVORU

Souhlas

Respondent:

Žena/muž: **stav:**

Věk:

Vzdělání: **pracovní zařazení:**

Město/venkov:

.....

Rozhovor byl uskutečněn dne:

Místo rozhovoru:

Zahájen v: **ukončen v:**

V rámci etiky výzkumu byl podepsán souhlas s poskytnutím rozhovoru. Respondent souhlasí s pořízením zvukové nahrávky rozhovoru. Byl srozuměn, že veškeré získané údaje a informace jsou anonymní a budou použity výhradně za účelem výzkumné části bakalářské práce.

.....

podpis

PŘÍLOHA P II: OTÁZKY K ROZHOVORŮM S RESPONDENTY

- 1. Jaké jsou podle vás výhody soužití v manželství?**
- 2. Jaké jsou podle vás nevýhody soužití v manželství?**
- 3. Jaké jsou podle vás výhody soužití v partnerství?**
- 4. Jaké jsou podle vás nevýhody soužití v partnerství?**
- 5. Jaký máte v partnerství vztah k vnitřní svobodě a prostoru pro své osobní zájmy? Jakým způsobem se v rámci shody přizpůsobíte partnerovi?**
- 6. Jaká je pro vás přijatelná role vašeho partnera v partnerském vztahu? Dělbba práce a povinností?**

(tradiční rozdělení mužské a ženské role, nebo demokratická dělba rolí - vše napůl)
- 7. Jakým způsobem se liší podle vás pocit zodpovědnosti vůči partnerovi podle typu soužití?**
- 8. Jaká forma partnerského soužití je vám osobně blízká, bez ohledu na to, v jakém typu partnerského soužití právě žijete?**
- 9. Jakým způsobem by podle vás ovlivnilo rozhodování lidí o způsobu soužití, kdyby fungoval nějaký nástroj státní politiky, jako například společné zdanění manželů, novomanželské půjčky a podobně?**
- 10. Jaké příležitosti podle vás přináší manželství do budoucna?**
- 11. Jaké hrozby podle vás přináší manželství do budoucna?**
- 12. Jaké příležitosti přináší podle vás nesezdané partnerství do budoucna?**
- 13. Jaké hrozby podle vás přináší nesezdané partnerství do budoucna?**

PŘÍLOHA P III: PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDETEM Č. 8

1. Jaké jsou podle vás výhody soužití v manželství?

Výhody jsou v tom, že se tím uspokojí očekávání okolí, že ti lidi jenom nežijí na hromádce, a potom si myslím, že asi to, že děti mají společné jméno, tak nevím tak teďka dál, některé věci jsou výhody i nevýhody zároveň.

2. Jaké jsou podle vás nevýhody soužití v manželství?

Nevýhody - společné spoluvlastnictví manželů, pokud ten partnerský vztah příliš nefunguje, tak může dojít k tomu, že jeden toho druhého živí, a když se potom rozvádí, tak se rozděluje vlastně to, co jakoby vybudoval ten jeden člověk, nebo když má někdo dluhy, tak vlastně to jsou dluhy obou dvou těch manželů. To si myslím, že je celkem velká nevýhoda.

3. Jaké jsou podle vás výhody soužití v partnerství? Co je tak výhodného, když se žije v partnerství?

Myslím si, ono záleží také na délce toho partnerství, a myslím si, že výhody jsou v tom, že ti lidi jako kdyby se víc snažili, to si myslím, že když už na toho druhého mám papír, tak už se tolik nesnažím. Že je to takový i volnější, ale přesto tam jako kdyby domluva, myslím, že pokud lidi si chtějí být věrní nebo nevěrní, a hádat se nebo nehádat se, tak je jedno, jestli mají papír, nebo nemají papír. Když mají to partnerství, tak se musí víc snažit.

4. Jaké jsou podle vás nevýhody soužití v partnerství? Dá se říci, že jsou i nějaké nevýhody v soužití?

Nevýhody u těch společných dětí, že nemají společné jméno, to si myslím, že ty děti může mást. Takže je to všechno k této otázce? Asi jo.

5. Jaký máte v partnerství vztah k vnitřní svobodě a prostoru pro své osobní zájmy? Jakým způsobem se v rámci shody přizpůsobíte partnerovi?

Já to mám osobně nastavený tak, že mám své přátele, pokud partner chce jít s mými přáteli, tak ať jde, ale chci mít třeba i chvílky, kdy budu s kamarádkami jenom sama, jakoby bez něho, nebo mít nějaké aktivity i bez něho, ale nejsem proti, abychom, aby on měl to samý, jakože mi nevádí, když jde se svými kamarády, ale samozřejmě chci mít i společné aktivity.

6. Jaká je pro vás přijatelná role vašeho partnera v partnerském vztahu? Dělbá práce a povinností?

(tradiční rozdělení mužské a ženské role, nebo demokratická dělba rolí - vše napůl)
No záleží taky na tom, kde se žije, pokud se žije v baráku, tak chápu, že těch mužských prací je tam víc, a pokud se žije v paneláku, tak očekávám i třeba částečnou nějakou pomoc, při těch jako pracích, pracích, na té domácnosti, ale chápu, že třeba auto víc zabezpečí partner a takový ty věci, jako kdyby technické, ale myslím si, že nejde o to, aby někdo promačkával televizi, s nataženýma nohama, a nezapojil se vůbec.

7. Jakým způsobem se liší podle vás pocit zodpovědnosti vůči partnerovi podle typu soužití?

To si myslím, že záleží na osobnosti člověka, pokud prostě to s tím člověkem myslím vážně, a máme nějaký vztah, tak prostě vůči němu cítím nějakou zodpovědnost a je jedno, jestli na něho mám, nebo nemám papír.

8. Jaká forma partnerského soužití je vám osobně blízká, bez ohledu na to, v jakém typu partnerského soužití právě žijete?

Myslím si, že pokud se neplánuje společná rodina, tak nebo se nějak nepořizuje nějaký společný majetek, tak si myslím, že je nejlepší to partnerství, si vyzkoušet, než potom se rozvádět, a manželství, pokud se plánují děti, tak si myslím, že děti by se měly buď narodit do manželství, nebo by aspoň, do té první třídy, by už měli být ti rodiče sezdáni, nebo něco takového. Výborně.

9. Jakým způsobem by podle vás ovlivnilo rozhodování lidí o způsobu soužití, kdyby fungoval nějaký nástroj státní politiky, jako například společné zdanění manželů, novomanželské půjčky a podobně?

Myslím, že by to moc ovlivnilo ty lidi, jakože spousta lidí žijí na hromádce kvůli tomu, že nechtějí absolvovat ten obřad a já nevím rodinu, a utrácet za tu svatbu, ale kdyby prostě jim to přineslo nějaký výhody, jako to společný zdanění manželů, to mi přišlo, jakože perfektní věc, i pro rodinu s dětmi, myslím si, že by to jako měla být ta podpora a ty společný půjčky, myslím že by jako to bylo fajn, kdyby to fungovalo, otázka, jestli by se lidi nebrali jenom kvůli tomu, že, těžko říct....

10. Jaké příležitosti dle vás přináší manželství do budoucna?

Příležitosti? Přijde mi, pokud se teda nezmění legislativa, asi dobrý to, že pokud se třeba člověk chce zeptat na zdravotní stav toho partnera, tak je mu to sdělený, to vlastně partnerovi, pokud to není jako v manželství, asi nejde, a výhody další? Nevím. Přijde mi to výhody i nevýhody.

11. Jaké hrozby dle vás přináší manželství do budoucna?

Rozvod, dlouhý tahanice u rozvodu, čili ta právní záležitost při ukončení, ... nebo ty tahanice o ten majetek, o děti, i když to je i u partnerství.

12. Jaké příležitosti přináší dle vás nesezdané partnerství do budoucna?

Já to vidím úplně stejně, já to vidím jako budoucnost dvou lidí, a je jedno, jestli mají, nebo nemají papír, jako možná pak, když už člověk bere jako důchod a společný inkaso, tak tyhle ty, jakože technický věci, jsou u těch nesezdaných asi problematičtější, když nemají stejný to příjmení, v té občance.

13. Takže dá se říct, že je to odpověď na otázku, jako hrozby podle vás přináší nesezdané soužití do budoucna?

Jo.

Děkuji za rozhovor